Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 5 АВГУСТ, 1989 ШУ. ★ № 93 (7751). ★ Мах 3 кеп.

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето США конгрессага ядерни эккхамашта моратори оттаяраи ядерни эккхамаш делга соцадараи дешаех дола

КХАЙКАРАЛ

Ядерни герзашка эттача хьала тІахьожам лоаттабелга лорадар дукхагІча даькъе шиїх тийшача деша хьакъехьа США конгрессага кхайкарал ду Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето.

ЦІаккха ца хиннача тайпара геттара ирача хьале латт ядерни герзаш дебадара каналаш эффективно дІакъовлара, уж доаржа ца дара йола дунен хьалкъашта юкъера режим чІоагІъяр, ядерни тІом хилара тІалатташ бола кхерам цІенхаштта дІабаккхара декхар. Из геттара лоархІаме дола дош дегІадара кхы тІа кІийлenаш хьаяьй вай шин мехко. Дале а, дІадахача шерий мекъал эшайнза да вай, цо, халахете а, барт-цхьоагІо ярга бодаш бола никъ геттара чоалхане берзабу.

—Ткъаь пхиъ шерал совгІа ха я ден повестка тІа ядерни тохкама эккхамаш биззача боараме соцадарах дола дош латта. Ядерни яхьаш лелаяр соцаде, ядерни арсеналаш кІезигъяь а ца Іеш, ядерни технологех пайда эцаш, кхы тІа кердагІа дола герзаш хьадара таронаш цІенъяь дІаяха цІенхаштта лаьрхІа вай хилар дІахьокха таронаш яр вай дунен сообществана. Из мадарра дийцар СССР халкъа депутатий хьалхарча Съезде.

Эттача хьала халкъа депутаташ сагота хилар хьахьийкха а ца Іеш, дунен халкъашта юкъера отношенеш дІахо эргаяхарга кхачар духьа, цІенхаштта тІахьожам а лоаттабеш, массе тайпа ядерни тохкамаш делга соцадар геттара лоархІаме хеташ шоаш болга хьагучадаьккхар цар.

Из декхар сихагІа къоастадар духьа СССР кийча я эшаш мел дар а таро йолаш мел дар а де. Герзаш дІадахара тІехьа йолча женевски конференце ядерни тохкамаш делга биззача боараме соцадара проблемаш кхы гаьна а ца йоахаш, къоастаяра тІехьа да тхо. 1963 шера кхаь даькъе тохкамаш делга соцадара тІехьа оттадаь хиннача Договора юкъе лаьттаи кІал деш дола ядерни тохкамаш а юкъедахьар дІадехаш йола предложени хьаллоац оаха. Ядерни тохкамаш делга соцадара а уж кІезигдара а тІехьа еш йолча шин оагІорахьарча советско - американски переговорашка 1974-чей, 1976-чей шерашка оттадаь хиннача договорашта ратификаци яра хьалхара этап чакхъяккхара а тохкамаш делга биззача боараме соцадара тІаэцаш дола декхараш кхы гаьна ца доахаш белгалдахара а тха оагІув цу хьакъехьа шийна могар деш я. Советски американски Інлманхоша цхьана даьча тохкамаша хьахьекхар цу тайпара договор кхоачашдара тІехьа тІахьожам лоаттабе тешшаме таро йолга.

Геттара хьинаре дакъа лоац депутаташа ядерни тохкамаш дара советски программа кІезигьяраи цуна доазонаш оттадараи даькъе чурча политика сфере.

Ядерни тохкама эккхамаш делга сихагІа соцадара тІехьа советски общественни организацеша беш бола болх боккхача безамца хьаллоац СССР Лакхехьарча Совето. Раьза а долаш тІаэц оаха США конгрессо а американски общественноста а из дош къоастадар духьа чакхдаьха дола цхьаццa конструктивни гІулакхаш.

США конгрессага кхайкарал деча хана, ядерни тохкамаш делга биззача боараме соцадара тІехьа тІахьожам лоаттабе йиш йола соглашени яра пролог хинна дІаотта тарлуш йола, вІаши гІулакхаш дара кІийлен тІа оттаяь, массе тайпай ядерни эккхамашта моратори миччa хана дІакхайкае тхо кийча долга дІахайт оаха. ХІьта из дош гарггарча хана Москве е Вашингтоне де йиш йолга вІашагІкхетаре СССР-и США-и парламентареша дийцача бакъахьа да аьнна лерхІ оаха.

СССР Лакхехьара Совет.

КПСС ЦК Политбюро

31 июле хиннача КПСС ЦК Политбюро заседане союзни республикай ЦК Компартей, парте крайкомай, обкомий хьалхарча секретарий совещане итогаш йир. Белгалдаьккхад, совещани чурчапартийни вахара хьинар айдара, КПСС-о перестройкана еш йола влияни чІоагІъяра геттара лоархІам болаш йолга. М. С. Горбачева ший доклада тІа общественно - политически хьала а мехка хулача революционни хувцамашта а мах баро, хІанзарча этапе КПСС лоархІамах йолча идеяшеи выводашеи принципиальни маІан тІаэц, уж советски общества политически авангард хиларах тарра парте лоархІам чІоагІбара тІаерзаяь я. Совещане доакъошхоша партийни болх эргабаккхара, кастта хургйола отчетно - хоржамий камаьни чакхъяьккхара, КПСС-е демократически хьисапе дегІакхувлара хьакъехьа цхьацца предложенеш елар.

КПСС ЦК Политбюрос могайир совещане енна предложенеши замечанеши кхоачашъяра хьакъехьара мероприятеш, уж айхха бувзам болаш я КПСС ЦК апрельски (1989 ш.) Пленума итогех оттаяьча программаца.

Заседане дийцар мехка цхьацца йолча регионашкара къахьегама коллективашка, керттерча даькъе, кІора боаккхача промышленноста предприятешка хьахиннача социально - экономически ситуацех дола дош. Белгалдаьккхад, кІора боаккхача районашка дуккхача шерашка цІенхаштта социально - экономически проблемаш хьаІайна хилар. Къахьегама коллективаша, моттигерча партийни, советски, боахамий органаша уж къоастаяр дувз предприятеш экономически шоай лоІаме йитарца, коллективаша къахьегамах алапи даларан социальни сфера дегІакхувларан ахча даккхарах йола принцип вахаре кхоачашъярца. Цунца цхьана, тІеххьарча ханарча событеша хьахьекхар болхлоша хьалхадоахача дІадехарех дукхагІдараш моттигашка, цу даькъе забастовка а ца еш, къахьегама коллективаша администрацеи профкомацеи цхьана кхоачашде йиш йолаш хиннилга. Иштта белгалдаьккхар, СССР Министрий Совето правительственни комиссеи болхлой коллективай викалашеи цхьана яь решенеш кхоачашъяра дедезараш тІаэцаш латтилга.

Политбюро хьежар 1989 шера партийни организацешка отчеташи хоржамаши дарах долча дешага. КПСС Уставага а XIX Ерригсоюзни партийни конференце рекомендацешка а хьежжа уж хурга 15-нел кІезигагІа парте член воацача партгруппашка, юххьанцарча а цехови а парторганизацешка. Иштта ниййса лаьрхІар хоржача кулгалдара партийни органий, отчеташ цу юкъе союзни республикай ЦК Компартей бюрош а йолаш, партийни комитетий пленумашка, юххьанцарча парторганизацей собранешка ювца оттаелга.

Белгалдаьккхар, хургйола отчеташи хоржамаши парте балха реформа еча, цун организаций, комитетий балха формаши методаши эргайоахача, цу кІийлен тІа экономически социальни дегІакхувлара декхараш кхоачашдеча боккха лоархІам болаш йолга.

Отчеташи хоржамаши партийни собранешка парте боацараша дакъа а лоацаш, шеррача общественни гласноста, новкъосташха йолча дискуссе хьалашка чакхдахарах дола декхар оттадаьд. ЧІоагІа лоархІаме да перестройка декхараш кхоачашдара, чурчапартийни вахара демократизаци яра балха принципиально кІоаргга анализ яр. Собранеши пленумаши йолча хана хоржаш йолча органий состав эргаяккха еза, нагахьа санна, коммунисташта бакъахьа хете кадрови дешаш къоастаде деза. Цу дешах тІанийца соцам кепайоазон тІа арабоаккхаргба.

Заседане хьежар М. С. Горбачева ВСРП председателаца Р. Ньершеца, ВСРП генеральни секретараца К. Гросаца хиннача къамаьлий итогашка. Иштта белгалдаьккхар, вІашагІкхетаро КПСС-еи ВСРП-и шоайла яхачох дІа-хьа кхеталга, уж ерригача областашка советско - венгерски вІаши леладу гІулакхаш дІахо кІоаргдара мутІахьа болга, экономически вІаши гІулакхаш леладара проблемаш къоастаяра керда наькъаш белгалдаха кийча хилар хьахьекхалга. Шоайла даьча договорий кІийлен тІа центральни а моттигашкара а органий боарам тІа КПСС а ВСРП а юкъера партийни бувзамаш эргадахара, шин мехка общественноста дІахьа леладу бувзамаш шердара, иштта кхыча дешай хьакъехьа поручeнеш еннай.

Политбюрос могайир балха визитаца СССР вена хиннача Монгольски халкъа-революционни парте генеральни секретараца, МНР Сийлахьча халкъа хурала Президиума председателаца Ж. Батмунхаца М. С. Горбачева хиннача къамаьла итогаш. Раьза а болаш, белгалдаьккхар, советски а монгольски а кулгалхой социалистически эргалоний проблемай хьакъехьа цхьан дагара болга, азиатско - тихоокеански регионера а дерригача дунен тІара а дунен халкъашта юкъера гІулакхаш дегІакхувлара цхьатарра уйла йолга.

Заседане хьежар М. С. Горбачева Инде Республика премьер министраца Р. Гандеца хиннача вІашагІкхетара. ХІьта иштта, индийски кулгалхочо СССР-е яьча доттагІлен, болхлой визита доазошка Э. А. Шеварднадзе Инде кхыча мехкашкарча гІулакхий министраца П. В. Нарасимха Раоца хиннача къамаьлий итогашка. Цига хьахайтар, дІа-хьа дагабаларо дунен халкъашта юкъерча вахара проблемай хьакъехьа шин мехка цхьатарра уйла е гаргга позицеш хилар чІоагІдара раьза болга. Делийски декларацe кІийлен тІа шин мехко лерраrІа дІахьа леладеча гІулакхаша дика влияни ю дунен халкъашта юкъера хьал, цу даькъе регинальни конфликташта разблокировани яр юкъе а долаш, азиатско-тихоокеански регионера хьал тоадара. Цунца дувзаденна белгалдаьккхар, афгански конфликта регулировани яра хьакъехьа шин мехка цхьатарра уйла йолга. Афганистана чурча гІулакхашта доазол дехьара чугІертар ниса доацилга.

Советски Союзеи Индеи мамогга гІо ду камбоджийски проблема политически къоастаяра. ЧІоагІдир Индеца тайп - тайпара доттагІала бувзамаш леладара ниiкъ советски арахьарча политике керттерча лостамах цаІ болаш бусилга.

КПСС ЦК Политбюрос ла а дийгІа, могабир Венгерски Халкъа Республике Я. Кадар дІаволлача дакъа лоацаргдолаш КПСС делегаце яхара итогех Е. К. Лигачевс баь бола хоам, иштта цун венгерски кулгалхоща хинна къамаьлаш. Венгре гІорваьннача партийни а пачхахьалкхен а деятелах къастаро хьахьекхар из геттара чІоагІа лоархІаш хиннилга, ВНР-е социализма идеяш хьаллоацилга.

Хьежар Никарагуа сандинистски революце 10 шу дизара хетаьча мероприятешка советски делегаце дакъа лацарах А. В. Власова яьча информацега. Могайир делегаце, М. С. Горбачева послани дІа а луш, Никарагуа президентаца Д. Ортегоца яь переговораш.

Белгалдаьккхад, дІахо демократизаци ярца къамаш барта дигара, мехкара ирагІйола социально - экономически проблемаш къоастаяра наькъаца конфронтацегара диалогага довлара маІан тІаэцача сандинистски къаман - демократически революце кердача, машаречa этапа хьакъехьа шин оагІон цхьатарра уйла йолга.

Политбюрос могайир Ю.Д. Маслюкова Германски Демократически Республике яьча балха визита итогаш, цига хьежар шин оагІоно вІаши экономически гІулакхаш леладареи хьатІайоагІача пятилеткана оттаеча СССР-еи ГДР-еи пачхахьалкхен планашта координаци яреи дешашка.

Политбюрос ладийгІар Ю. Д. Маслюкова Германе Федеративни Республике яьча визита итогашка. Цига переговораш еча хана белгалдаьхар шин оагІорахьа вІаши гІулакхаш леладара гІо деш йола эффективни механизм оттаяра хьадда дезараш.

Мишта кийчлу Іанга?

ХА ХЬЕЖАРГЬЯЦ

Нохч - ГІалгІай «Терек» яхача мебельно - дахчан хІамаш еча производственни объединенена чуйоагІача филиалийи цехийи кулгалхоша хІанз а тІехьа дика кхетадьдац гуйрийна-Іана замалахьа болх бара шоай производственни помещенеш ханнахьа кийчъе езилга. Из тайпа вывод е йишйолаш да цу лоархІамеча гІулакха лерттІа кийчо елга мела лелаш хилар. ХІанз укх сахьате эггара чІоагІагІа теркам тІабахийта безаш йола шин тайпара экзамен я из. Цудухьа каст-каста дувц из дош болхлой юкъарча собранешка, производственни совещанешка. ХІьта а хІанз укх сахьате эсала лел, Іана кийчо елга.

ШоллагІча мебельни фабрика станочни отделене коммунисташа шоай отчетно - хоржама собране дийцар гуйрийна-Іана йолча сезона кхыметтел кийчо е а йолаенна ца хиларах. Укхаза отта а дезаш, хьалхашка отт укх тайпара хаттар: мича хана дІадоладе лерхІ цар Іана кийчо яра дола балхаш? Ховш махиллара хІара болхлочунна овсаре къахьегара эшаш дараш да къахьегама хьалаш: Сквознякаш хургйоацаш деха кизгаш дІатохаш, наІараш, кораш тоадеш. ЙІовхал лургйолча системага хьожаш хІанзалца хьа укхаза даь хІама дац.

Гуйрийна-Іана замалахьа болх бара ерригa производственни помещенеш кийчъяра дола дош чІоагІа теркам тІабахийта дийцар духха ха йоацаш объединене парткома заседане. ТІехьатетта йишйоаца гІулакх лаьрхІар парткома членаша керда котельни болх бе дІайолаялийтар. Из хьалъяьяьнна латт дІадахача шера декабрь бетта денз. ХІьта хІанзалца хьа болх беш а хиннаяц из. Къаьначa котельне мощноста низ дІакхачац доаггІача хьисапе производствана гІулакх де, производственно - бытовой помещенешка йІовхал лоаттае. Къаьнарча котельне помещени а чІоагІа вона хьала тІа я.

Паросиловой боахама начальника А. В. Окуева аьлар, хьалхарча аргІагІа цу даькъера бехктокхам тІалатт объединене керттерча специалисташта, механически энергетически службашта, комплектаце отделана. Цу гІулакха тІехьа ше а бехказа вала гІерташ вац из.

Гуйрийна-Іана замалахьа болх бара хІанз а тІехьа даь хІама дац шоллагІча мебельни фабрикерча гнутарни отделене а. Пропарочни барабанашкара Іи дІаувза низ дІакхоачаш яц вентиляци, цудухьа дохк санна дІаотт из отделене чу, хи тІадамаш Іанарах Іо а легаш, тІунал латт, къахьегаш болча болхлошта ІотІалег уж тІадамаш. Иштта долча хьалашка Іана замалахьа мишта къахьегаргда болхлоша?

Фанеровально - заготовительни цеха йоагІача хьисапе ремонт яьяц наІараши, древесностружечни плитех ло боахача участке дІачуводача йІовхала завесаш оттаяьяц. Из помещени биззача низаца болх бара пайдана яц. ХІанз а тІехьа ремонт дІайолаяьяц цхьоалагІча мебельни цехе, иштта гІулакх да халкъа эша товараш арахецача участке а. Уж лоархІаме балхаш маца дІадоладе уж дага ба ховш а дац. Долче, Іа хьатІакхаьчача корзагІбаьнна хьувзаргба цу цехий, участкай кулгалхой. Цхьабакъда, из тІехьа хургда.

Рейкаш ниийсъеча участкера бытови помещенешка догІа мел денача хана тховнах хий чуух. ТІехьа а ца тетташ, сихха дІадакхха деза кхоачамбоацар да из.

Іана замалахьа болх бара цехаш, участкаш, бытови помещенеш кийчъяра лакхе белгалдаьха кхоачамбоацараш хинна Іац «Терек» яхача объединене. «Аьхкий кийчъе еза соалоз» оалаш да халкъа кица. Цунна а дайна, ший ханнахьа Іана шийлача хана болх бара дола хьалаш ца кийчдеча кулгалхоша шоашта дІатІаэцаш бар боккха бехктокхам ба. Цу гІулакхаща дувзаденна болхлой цамогаш хулаш дукха моттигаш ниислу. Долче, лохлу коллектива къахьегама овсарле, ара ца хецаш юс дукха продукци.

Объединенера цхьайола цехаш ханнахьа тохаеннай Іана замалахьа болх бара кийчо е. Царех я цхьоалагІча, шоллагІча мебельни цехий коллективаш а йоагІача хьисапе Іана кийчо яра болча балха хадданза йоакхо а еш, цу гІулакха тІахьожам лоаттабу объединене генеральни директора С. В. Макаева, парткомо.

ХІара производственни участка кулгалхочун сийлен декхар да халача, шийлача хана лерттІа болх дІагІоргболаш дола хьалаш мебельщикашта Іалашдар. ХІанз тІехьа а ца тетташ из дой паргІата хургба уж цу даькъе Іана замалахьа къахьегара.

І. МЕРЖОЕВ.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Горячеводски бурув деттара балхий управлене коллектив вай республике дикагІчарех цаІ я. Хьадага а да, цкъаь цкъа шийна хьалхашка латтача декхарех лоархІа ца еш йисаяц из. Иштта хилар карарча шера хьалхарча ялх бетта а.

Масала, цу юкъа 16400 метр кІоарга бурув тоха дезаш бар Горячеводски УБР-а болхлой. Итогаш йича гучадаьлар, цар из декхар 136 процент кхоачашдаьлга. Планал совгІа 5905 метр кІоарга бурув техад укхаза.

Маьхах наха гІулакхаш дара план оттаьяр бурувдеттара ш т а. Цу даькъе а эсала хилапзар уж — бІаь итт процент гаргга кхоачашдир из лоархІаме декхар.

Ховш махиллара, хІанз моллагІйолча предприяте коллектива балха мах беча хана, эггара хьалха белгалдоах цІена пайда боаккхача цунна карагІдаьннараш. Горячеводски бурув деттара балхий управлене кулгалхой, специалисташ, болхлой цу хьакъехьа курал е йиш йолаш ба. Планах 950 эзар сом долаш, шера хьалхара ялх бетта 1900 эзар сома цІена пайда баьб цар. Вешта аьлча, шоай декхар 200 процент кхоачашдаьд!

Шу долалуш бурувдеттараша дош деннадар къахьегама овсарле дикка лакхъе. Из де цар аьттув баьлар, 141 процента планал тІех.

Цул совгІа, боккха теркам тІабахийтаб укхаза доагор, материалаш, электроэнерги кхояра, балха ханах бизза пайда эцара, къахьегама дисциплина чІоагІъяра.

Дика къахьегаш чакхбаьккхаб УБР-а коллективо дІабаха бутт а. Массадолча технико-экономически хьокхамех йола планаш тІеххоачашъяьй цо. Из дацца шийттагІча пятилетка диьлагІча шера декхараш ханал хьалха кхоачашдара тешшаме лард а елла.

Деша дай бац

Соахка оаха дийцадар Грознeнски механизированни карьера коллективана карагІдаьннарех. Цхьан юкъа района дикагІйолча предприятешта юкъе йоахар цун цІи. Цхьабакъда, кастта «бІарг хилар» цу предприятена. Ди тІехьагІа дукхагІа а юсаш, тІехьайнса йолаелар мехкарьер, хьайоалаергъя вай цу гІулакха тешал деш йола цифраш.

Карарча шера хьалхарча ялх бетта цо маьхалъяккха езар 1253 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. ХІьта тІанийца социалистически декхараш кхы а доккхагІа дар. ХІанз дика гуш да, мехкарьера коллектив ший деша да йоацилга. Цо маьхалъяьккха продукци лийрхІачул 120 эзар сома кІезигагІа хилар. Иштта гаьнга кхоачашъяьяц товарностах йола план а. Цу хьакъехьара хьокхам — 73,7 процент.

Низкъала кхоачашъяьй мехкарьера болхлоша маьхах наха гІулакхаш дареи халкъа эша товараш арахецарен планаш.

Ховш да, мел чІоагІа тІехьабусаш ба карарча шера республика гІишлонхой. ДукхагІча даькъе цар болх юхатеттар маэшша материалаш ца хилар да. Грознeнски мехкарьера коллективо а доккха «дакъа» юкъедихьад цу гІулакха.

ДИКАГІА ТЕРКО Е ЮРТАРЧА ГІИШЛОНИЙ

Ховш да, юртбоахама гІишлой объекташта вай парте а правительствос а боккха теркам тІабохийташ болга. Уж объекташ ханнахьа хьалъеш ца хилар геттара чІоагІа Іаткъаш да нах кхачай продукташца Іалашбара. Ерригача мехкарча регионашка хьежача цу хьакъехьа во хьал да къаьстта вай республике. 2-ча августа Нохч-ГІалгІай обкома политически просвещене ЦІагІа хиннача совещане дийцар из дош. Совещане балха дакъалоацаш бар Нохч-ГІалгІай обкоме хьалхара секретарь Д. Г. Завгаев, НГІАССР Министрий Совета председатель М. А. Керимов, цун хьалхара заместителаш А. А. Мальсагови А. И. Воронкинн, обкома секретарь Е. В. Тумсоев, Нохч-ГІалгІай агропромышленни объединене председатель М. А. Арбиев, республикерча агропромышленни комплекса гІишлонхой, районий а юртарча боахамий а кулгалхой, юххьанца р ч а партийни организацей викалаш.

Совещане доклад йир Нохч-ГІалгІай агропромстроя председатела Р. М. Гайрбекова. Хьалхарча ах шера хьокхамашка хьежача гІишлон объекташ хьалъяра гІулакхаш во долга белгалдаьккхар цо.

— Капитальни вложенеш караерзаяра план 71 процент мара кхоачашъяьяц объединене. ГІишлон-монтажни балхаш 12,7 миллион сома даьд, хІьта из 57 процент мара яц плано дІадехачун. Ах шера хьабе лаьрхІа хинна болх Малгобекерча МПМК мара баьбац, хІьта кхы мел йола подразделенеш тІехьаюсаш я — аьлар Р. М. Гайрбекова.

Агропромстроя структура во хилар а, производственни планаш лерттІа тахка уввттаеш ца хилар а, гІишлон материалашца шоаш дика Іалашбеш ца хилар а дийцар агропромстроя кулгалхочо, финансови хьал дика доацалга а белгалдаьккхар цо.

ХІьта мишта тоалургда юртара гІишлош хьалъяра гІулакхаш? Цунах лаьца гуччахьара къамаьл хилар совещане.

Объединенерча механизаце управленеи кулгалдеча Ш. Танкиева дийцар гІишлон техника юртара боахамашта юкъе дІайийкъа хиларах цунах лерттІа пайда эца вІаштІехь ца доалалга.

— Ниййса дий-те из, — аьлар цо — цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи шера цкъа а эшаргйоаца экскаватораш а кхыйола техника а латтилга.

Шалински МПМК кулгалхочо Б. Джамалханова дийцар шоай хьаде вІашгІехьдаьнначох а кхоачашдинза дисачох а лаьца. ГІишлонхой гІулакхаш тоадарах а массехк предложени елар Б. Джамалханова.

ХІанз геттара лоархІаме да хозяйственни способаца производственни, вахарфусамий, культурно-массови объекташ хьалъяр. Цунах лаьца «Назрановский» совхоза прораба М. Бузуртанова аьлар;

— Вай юрташка бахаш дуккха ба говзал лакха йола гІишлонхой. Из гуш да цар Красноярски крае а кхычахьа а хьалъеча гІишлошка хьежача. Вай балха уж юкъе боалабича дукха хІама де карагІдаргдар цар. Цхьабакъда, материальни базза во хиларах уж балха юкъе боалабе вІаштІехьдалац. Массе объекташта материалаш дІайийкъача мара лац уж хозспособаца хьалъеча объекташта. Цудухьа, цкъазза кхо-бнъ мах а текалаш кооперативашкара хьаийе езаш хул наІараш, кораш, кхыйола материалаш.

Дош ийцача «Ойсунгурский» яхача совхоза прораба И. Мавсарова, «Верхненаурский» яхача совхоза директора М. Хамидова цхьан хьисапех къамаьл дир. Ерригача проблемай цхьа овла болга белгалдаьккхар цар. Из овла ба — гІишлонхой материально-технически Іалашо. ГІулакхаш тоалургдолаш централизованни Іалагишлон система кхолла еза аьлар цар.

Шоай балаш бувцаш совещане къамаьл дир Советски МПМК прораба А. Эльдарова, «Шелковская» яхача МСО председатела С. Азимова, «Тепличный» яхача совхоза директора З. Амаевас. Фондаш лерттІа къоастае езалга, хІара организацена уж ритмично дІакхача езалга, планировани система хувца езаш йолга дийцар Наурски райисполкома председатела С. Аюбова. — Поставкаш ритмични хургйолаш геттара эшаш я вайна гІишлон-материалий база — аьлар цо.

Эггара тІехьа совещане дош ийцар парте Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара Завгаев Доку Гапуровича. РСФСР гІолла хьежача капитальни вложенеш караерзаяра хьал вогІа да вай республике, аьлар цо. Социальни сфере мел долча хьокхамашка хьежача тІеххьарча моттигашка вай республика латталга белгалдаьккхар хьалхарча секретара. ТІеххьарча хана шер-шера пачхьалкхено хьакъоастаяьча капиталовложенех 50 миллион сома гаргга средстваш караерзаяьяц вай. Цу ахчагІа кхо-йиъ театр е 20 районни больница хьалъе йиш яр, фусамий эзараш квадратни метраш дІаяла вІаштІехьдаргдар цу ахчагІа.

Отрасле овлангара хувцамаш де дезалга белгалдаьккхар Д. Г. Завгаева. Из геттара лоархІаме да вай лоаман районашка хиннача стихийни хатаро даь доккха зе хиларах.

Во латт республике нах фусамашца Іалашбара проблема. Цу лостамагІа хьакъоастаеча средствах а доккха дакъа карадерзадаьдац. Укх пятилетке юртхошка дІакхачийта лаьрхІа фусамех ахаш мара хьаяьц.

Совещане хиннача гІишлонхоша, партийни активисташа, районий а боахамий а кулгалхоша теркамца тІайийцар хьалхарча секретара даь къамаьл.

Совещани чакхйоаллаш Нохч - ГІалгІай агропромышленни объединене председатела М. А. Арбиева эггара дикагІчарех лоархІача гІишлонхошта Сийлахьа грамоташ а ахчан премеш а дІаелар. Даьхача толамашка хьежжа белгалбаьб — «Знаменский» яхача совхоза столяр А. Шабаев, «Урожайный» яхача совхоза мастер Ш. Шахбиев, Толстой цІерагІча совхоза плотник И. Букатин, «Советская Россия» яхача совхоза столяр А. Попов, «Гудермесский» яхача совхоза штукатур З. Абдулмуслимова, «Прогресс» яхача совхоза гІишлонхой бригадир Н. Больмирзаев, «Назрановский» яхача совхоза столяр В. Цуров. «Ильинский» яхача совхоза штукатур П. Сулумханов, «Горец» яхача совхоза гІишлонхой бригада болхло Х. Таюбова, Сунженски районера XIX партсъезда цІерагІча колхоза штукатур-маляр К. Поленникова, «Чечингагропромстроя» болхлой — МПМК-2 отделочникий бригадир Т. Гадаева, ГЗЖБХ электросварщиний бригадир С. Хайдаев, УМС крановщик А. Угольков, «Малгобекское» яхача МСО цеха начальник М. Аушев, «Шалинская» яхача МПМК штукатур - маляр Т. Тагирова, «ЧИАгропроммехмон т а ж» ПМК электромонтажниний бригада бригадир А. Паюков, МПМК-3 отделочникий бригадир З. Бушаева, Грознeнски МСО каменщик М. Мазаев.

Ч. МАНОЛИС.

Йиъ план

Гудермесски района «Кошкельдинский» совхозе волаш вайзар сона Берсункаев Ахьъяд. Из арендатор ва. Ер шу долалуш совхозаца договор а оттадаь, ши гектар лаьтта хьайийцар цо. Цига дІайийра харбазаш, ахаш хьалха хьайоалаши вожаш гуйрен хьалхарча бетта кхоачаши.

— ТІаккха хІанзарчоа фу де вІаштІехьдаьннад хьа? — хаьттар аз Ахьъядага.

— Цхьан гектара тІара харбазаш кхаьчай, — аьлар цо. — Цу тІара договорагІа совхоза дІаяла езаш яр 7 тонн продукци. Из де са аьттув баьлар июль чакхбала иттех ди дисача хана. Юхейиса харбазаш сайна ловчча тайпара маьхалъяьха бокъо йолаш ва со.

— ТІаккха мел хиннай планал тІех йола продукци?

— Эггара кІезигагІа лаьрхІача а ткъо тонн! — жоп делар арендатора. — ДукхагІйола харбазаш хІанзле маьхалъяьхай аз. Кастта тикашка дІачулургъя юхейисараш а.

Кхы а дукхагІа хьувкъам чуэца лерхІ, Ахьъяда шоллагІйолча гектара тІара. ТІехьа кхачаш йола харбазаш йоккхагІа а дикагІа а хул. Цунга хьежжа пайда а дукхагІа боал царех.

— ДукхагІдола балхаш айса цхьанне даьд аз, — йоах Берсункаева. — Новкъостал ца деш Іийнабац дезал а. Каст-каста хул соца цІеннана Тамара, воІ Ахьмар-Хьажа.

— ХьалхагІа малагІа балхаш деш хиннав хьо? — хаьттар аз Берсункаевга.

— Школе хьехархо-математик волаш къахьийгад аз се пенсе ваххалца, — жоп делар арендатора. — Са воІ Ахьмар-Хьажа а физика хьехаш ва. Дале а, лаьттанца хьашт долаш хьалкхийнав из.

Диазза тІехкхоачашъяьй план Ахьъяден цун дезалашен. Хьалха укхаза ниисденна хІама дац из. Шеко йоацаш арендах даьнна беркат лархІа йиш я цох.

М. МУРАТОВ.

Сийле хийла хьалхалаттарий

«Назрановский» совхозе кІезнга бац шоай декхараш даим диззаи цІенеи кхоачашдеш, хьинаре къахьегаш бола болхлой. Къонавале а, царна юкъе къаьстта белгалвоал столярни цехера дахчан пхьар Цуров Ваха. Ше укхаза къахьегаш волча шин шера тІехдика кхийттав из ше каралаьцача профессех. Цудухьа цун вІаштІехьдоал ший гІулакх толамца кхоачашде.

Дан воІи цхьан цехе ба къахьегаш. Да — Идрис производства ветеран, кагирхой хьехамча ва. Цунна гонахьа даим хул цунца цхьана болх беш бола новкъостий. ХІаранега ала дІайха дош корадоагІа Идриса, цхьаь цаІ дІавахийтац эша гІо ца деш, массанеца безаме ва. Иштта ва из ший воІаца а.

— Къаьстта ала деза ЦуровгІарех, — йоах совхоза директора Б. Дударова. — Уж цхьан цехе болх беш ба. Цу династех массаза а дІайха дешаш корадоагІаргда сона укхаза ала. МоллагІа дале а, саго шийна хьатІалаьца гІулакх лерттІа хьаде ховш из вале, цунна дуккха аттагІа да ший балха тІа лерттІа хІама хьаде. Иштточарех ба ЦуровгІар.

ЗІамига волча хана денз, столярни балхах кхеташ а из болх бовзаш а хиннав Ваха. Школера мукъаваьннача минота ший даьна новкъостала воагІар из. Итт класс чакхъяьккхачул тІехьагІа Эскаре гІулакх даь ваьлча, кхы уйла ца еш ший даьна уллув болх бе дІаэттар.

ХІанз Ваха лакха говзанч ва, цо дика хьаду кор, ниІ, истол, гІанд, иштта кхыйола дахчан хІамаш.

Укх деношка хиннача КПСС обкоме юртарча гІишлонхой совещане, почетни грамотацеи совгІаташцеи белгалваьккхар В. Цуров.

КХОАНА — МАШИННАЬКЪАХОЧУН ДИ

ХЬАЛ ТОАЛУШ ДОАГIА

Машиннаькъахочун ди вай мехка эггара хьалха дездир 1936 шера. Ховш махиллара, лоархIаме моттиг дIалоац машиннаькъа транспорто мехка халкъбоахама комплексе. Советски Союзах доагIа а доагIаш сийлахь-йоккха машиннаькъа паччахьалкхе лоархI. Эзараш — эзараш километраш йIаьхъеннай болата магистралаш, цар вIашка ювз вай мехка гарга-гаьна йола моттигаш. Тахан, дерригача вай вахаре эргалонаш хулача хана, кхы а чIоагIагIа айлу машиннаькъа транспорта лоархIам.

Болата магистралаш дегIайоалаеча тоъал доккха дакъа юкъекхухь Грозненерча машиннаькъахоша. Цар отделени дуккха доакъош чудоагIа, чоалхане, шиий доалахьа керд-керда техника йола предприяти я. Халкъбоахама мовхьаш дIа-хьа кхухь электроэнергенех доагораи кхом бе таро луча электровозащцей тепловозащцен. Станцеши перегонаши Iалашъяьй централизацеца, блокировкаца, радиобувзамца. Мовхьаш тIадотталга а Iодоассаделга а керттерча даькъе механизмай новкъосталца чакхдоаккх. Наькъа технически хьалашо шерагара шерага чIоагIлу, 636 километр дIоахал дола никъ аьшкабетонни Iалалаш тIа биллаб, хIаьта царех 580 километр стыкаш йоацаш ба. Никъ Iалашбара укх тIехьарча 17 шера дIахьожадаьд 87 миллион сом.

Московски машиннаькъа методагIа болх беш я Грознен а Гудермеса а локомотивни бригадаш. Цар Гудермесера Минводашка кхаччалца дIа-хьа кхувл мовхьаш тIадола поездаш, Грознера Минводашка кхаччалца — пассажирски а мовхьаш тIадола а поездаш, хIаьта иштта Грознера Дербенте кхаччалца — мовхьаш тIадола поездаш.

Ер шу доладелча денз дIа-хьа бигаб деза мовхьаш кхухьа 6466 поезд. ЛийрхIачул совгIа 3 миллион халкъабоахама мовхьаш йоагI-йоагIача станцешка дIакхачийта таро еннай цо. Из де вIаштIехьдаьннад Гудермес, Червленно-Узловая, Артезиан, цхьайолча кхыча станцешкара отправочни наькъаш дIаьхдар бахьан долаш. Къаьстта хьинаре къахьийгад цу даькъе Грозненски локомотивни депо машинисташа: деза мовхьаш кхухьа 50 поезд дIа-хьа бигача Соколов Николай Ястроновича, цунга дIагIортташ болх баьча Киреев Вячеслав Владимировича. ХIаьта Гудермесски локомотивни депо машиниста Иванов Юрий Яковлевича цу тайпара 25 поезд дIа-хьа бигаб, планал тIех 11440 тонн мовхьаш тIа а долаш.

Уж толамаш даха машинисташта новкъостал даьд кхыча профессех болча машиннаькъахоша а. Машиннаькъа тIара моллагIа професси лоархIаме а эшаш а я. Цхьабакъда, царех цаI я эггара эшаш ярех. Из я поездаш дIа-хьа ахар вIаштIехьдаккхар. Диспетчера кара да поезд расписанех лелар, маневраш сихъяр, вешта аьлча, беррига машиннаькъа болх. Диспетчер дика болхло хинна ца Iеш, командир хила веза шиий балха тIа.

Тахан болата магистрале болаш ба цу тайпара болхлой. Шоай хьаькъал а низ а ца кхобеш къахьегаш ба диспетчераш С. Кутафин, Н. Закорно, Н. Возденжко, Н. Байрачкая, поезда составителаш М. Кожухов, К. Краснов, иштта кхыбараш а. Грозненски отделене тахан дикагIчарех ба диспетчераш Цесарь Александр Патемевич, Мурдалова Тумиша Аттировна, Давлетукаев Ризван Махамшерипович, керттера кондуктор Вадуев Джалар. Артезиан яхача станце диспетчер Эрднеева Ольга Азимовна, поезда составитель Грек Алексей Иосифович, сигналист Зинчкина Людмила Борисовна, кхыбараш.

Грозненски отделене балха тIа кхоачамбоацараш а да дукха. Эггара хьалха ала деза, балха методаш хувца езалга, хьалхара декхар лархIа деза наьха хьашташ кхоачашделга, къахьегама овсарле лакхъелга. ТIеххьарча шин шера отделене технико-экономически хьоккхамаш лохденнад. Мовхьаш тIадоттара план 89,5 процент, уж дIа-хьа кхьахьара план — 97 процент мара кхоачашъяьяц. Пассажирски поездаш графика дIадеххача тайпара лелац, тIехьадус. ДукхагIча даькъе станце болхлой, машиннаькъаца гIулакх доагIача дуккхача подразделеней бехкагIа да из. Лоаллаха йолча отделенешка а долаш да уж кхоачамбоацараш.

Из хьал дIадаккхара хIара локомотиво хьадер 15 — 18 процент алсамдаккха лаьрхIад. ТIаккха 18 — 23 машина мукъаяргья кхыдола балхаш дара. Кхы иттех машина IотIаккхетаргья царна цар ремонтагIа латташ йоаккха ха лоацъе аьттув боале.

Юкъеяхай нах ахкан графиках дIа-хьа кхувла ха. Из тоъал хала я машиннаькъахошта, хIана аьлча, цIаьхха тIакхет пассажирий поток. Из ха хьатIакхачалехьа никъ тоабаь, цIенбаь кийча хала беза.

Хьалхарчарех цхьа декхар да поезда дозал лакхдар, мовхьаш кхухьа поездаш сихагIа лелар. ДIадаккха деза вагонаши цистернаши ах йиза дIа-хьа ахийтар. Масала, ялат, гIишлон материалаш, промышленни бийдал, мехкдаьтта кхухьаш яраш. Кхоачамбоацараш да вагонашта ремонт еча а царна технически эксплуатаци еча а. Дукха ха йоаю вагонашта технически тIахьожам беча а.

Грозненски отделени укх шера денз боахама расчетагеи ше-шийна финансировани ярген яьннай.

Декхар: отделенена чуйоагIача предприятей болх тоабар, уж рентабельни хилийтар. ТIаккха вагонаш латтаргъяц станцешка.

Планово-экономически, финансови отделий кулгалхой А. Алексашин, А. Глинко дикагIа хьажа беза шоай гIулакхага. Иштта кхьбола кулгалхой а хIара болх-ло а дикагIа болх бе хьажа веза. Керлдача боахама механизмо таронаш лу отделене хьал тоадара, наьха хьашташ кхоачашдара.

Укх тIеххьарча хана дикагIа хулаш латт машиннаькъахой гIулакхаш. Хьагучох, кастта планови боарамашка кхоачарба уж. Соахка а ер шу долалуш а дукха новкъарленаш нийсъеннай отделене коллектива балха. Керттерча даькъе уж ювзаенна я Армене мохк агарца, Сумгаите, Нагорни Карабахе, Тбилисе, Абхазе хиннача гIулакхашца.

М. МАЖИТОВ.

СОВГIАТ ДЕННАД

Гудермесски локомотивни депо коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй карарча шера хьалхарча ворхI бетта планаш. ЛийрхIачул совгIа дIа-хьа дихьад кхо миллион тонн тайп-тайпара мовхьаш. Еза составаш лелаеча къаьстта белгалбаьннаб машинисташ М. Осмаев, В. Петренко, Ю. Павлюков, Н. Борщев, кхыбараш.

Болх бе а салаIа а ховш ба укхазара машиннаькъахой. Дукха ха йоацаш шоай дезалца Iаьржача форда тIа а, тIаккха Каспе тIа а хиннаб уж.

Боккха теркам тIабохийт укхаза гIонна бола боахам дегIабоалабара а. Цул совгIа. 90 процент болча машиннаькъахоша дачаши бошамаши лелаю.

Укх деношка дика кхаъ кхаьчар депо. Карарча шера хьалхарча ялх бетта итогех цунна хьежаяьй карара кара тела ВЦСПС а МПС а ЦIе байракх.

Н. БОРИСОВ.

ГIУЛАКХ МИШТА ДУ ШОАНА?

МЕНЮ ТIА ШОРТТА — ОАРКХИНГАШ ДАЬССА

Аргунски «Пищемаш» яхача завода Грозненски кхачан производственни объединене № 5 йола столови. Хьалха, «Грознефть» яхача объединене кхачан системе из юкъейоагIаш йолча хана, республике цIихеза яр из.

Цига кийчбеш бола кхача дика болга хеза бола городашта юкъерча туристически рейсий пассажираш а кхыметтел боагIар укхаза. Футтаройна санна ресторанийи столовийи треста системе дIаелар, барт-цхьоагIо а йолаш хинна коллектив дIан-хьаи къаьстар. ХIаьта бе-башха а доацаш керда хьайнцача болхлоех латта коллектив толамашца болх бе ловчарех яц, мел долча хIаманна шиий бахьанаш лохаш ба уж. Хьалха массаза меню хинна чам бола хIамаш: люля-кебаб, чебурекаш, бифштексаш, голубцеш, суп-харчо, бифстроганаш, беляшаш, азу, сокаш, баьцадаараш йоацаш я хIанз укхаза. Кийчдеш долча даарех дIатохаш яц спецеш, баьцаш, эггара чIоагIагIа хIамаш хьаяьннача хана укхаза соми баьцадаараши хилац. Из шеддола даараш долаш яр столови, хьалха зIамигача, паргIатонаш йоацача «Пищемаш» яхача завода механосборочни цеха управлене хьалдинза долча цIалга чу а яр. ХIаьта хIанз шоллагIа 200 саг Iохоаве йиш йола столови хьалъяьй, аз лоархIачох, «Пищемаш» яхача завода болхлошта лаьрхIа а завода кулгалхоша еннача предложенегIа а. Завода болх беш болча болхлошта аьттув болча режиме болх беш а, цар делкъийна хIама дуача хана хийра нах чу ца буташ а я. Режимага диллача — болхлошта аьттув луш я столови. Амма, цунца цхьаькха а да, укхаза кийчдеш дола дааpаш цIаьхха во кийчде баьннаб, хьалха геттара лакха лоаттадаь сий хIанз мичахьа дахар ца ховш, дайнад, даарий ассортимент геттара кIезигьеннай. Керттера моттигаш дIалаьцай укхаза йолча меню эзар тайпара долча, сенах даьд ца ховча котлеташа, котама тIаьхкаш техача плово, сенах хьаяьй ца ховча подливаша, мистъеннача кабуцах даьча салаташа, кхыметтел ахкан замалахьа а дIа ца йоалача горохови супаша. Цу дерригнена тIехьа молача чаьна меттел фуй ца ховш йола хIама а лургья шоана. ХIаьта тIоа-м бувца безаш а мичаб.

Столови балха сахьаташ белгалдоахаш йола вывеска йоацаш я, амма столови Iуйрийна 7 сахьат даьлча денз болх бе йолалу. Бакъда, шоана мз мотталаш. Iуйрийна хIама даа а ца кхувш балха баьхкача наьха цу столове чу а баха, хийцца хIама даа таро хургья, аьнна. Укхаза массаза санна кийхкадаланза долча дулха чIегилг чу а улаш дола коача худар, кофена е чаьна когаметта «муж», йокъаенна, ширъяьнна маьхк я. Истолаш тIа дукхагIча даькъе тух, бурч, горчица, салфеткаш хилац, столови чу йола помещенеш цIенъянза, истолашта кIал цискаш лелаш, йиланза пхьегIий гувнаш долаш хул. ХIаьта «йила» пхьегIаш кулг тоха йиш йоацаш хьаьна хул. Столове кулгаш дилла моттиг яц.

Иштта геттара воча хьале сервис а дуача хIамай ассортимент а йоллаше, кхы де хIама а доацаш, укхаза хIама ца диача боалаш бац «Пищемаш» яхача завода болхлой, хIана аьлча, уж Шалински районе 8 юртара баьхка болхлой боландаь а кхычахьа баха кхы хIама даа моттиг йоацандаь а.

Иштта дааpаш кийчдеш хилча, дика болх булургбийтеш болхлошта? Мадарра аьлча, ханнахьа коартолаш, кабуц, дулх дахьаш ца хилча, шурий продукци кхахьара график телхаеш хилча, из шедар даарий ассортимента а дикала а Iаткъ. Амма, цу дерригне маIан кхы да. Из шеддар шиий деш долча гIулакхах дог ца лазаш, бебашха доацаш, болхлой хьашташ теркал ца деш хиларах хьахул.

Цу даькъе цхьаькха цхьа хаттар оттаде доагIа. Столовейи общественни кхачан предприятейи болхлошта мишта карагIдоал иштта во, геттара кIезига ассортимент йолаш кхача кийчбеш болашехьа а, цар арахецаш йола продукци наха Iалаьмате во дIаэцаш йоллашехьа, тIатIа дукхагIа хулаш йолча товарооборота план кхоачашъе? Цу даькъе жоп дала хала хургда: е продукташ шоаш хила езача тайпара эцархошка дIакхоачаш яц, е маьхаш хила дезачарел лакхагIа да. «Пищемаш» яхача столовех лаьца доаладаь масал цаI мара децарий хIама дацар. Цу тайпара хьал долаш я общественни кхачани торговлей дукхагIа йола предприятеш.

Балха тIара мукъабоаллашехьа, «Пищемаш» болхлой Аргунски ГОРПО № 5 йолча кхачан тикангахьа берз, амма, цига яьсса прилавкаши де хIама а доацаш саготденна продавщицаши мара кхы хIама дац. Цхьайолча хана цар тархеш хьалйинза латташ хул мукхдиаь ногIараш тIа доахка сокаш чу йола баланаш, банкашка боалла хьонк, иштта наха дукха хоатташ дола кхыдола товраш.

Ханнахьа шура, маьхк, иштта Аргуне бахаш болча наха лаьрхIа йола кхыйола продукташ ца кхахьар система хинна дIаэттай. Аргуне бахаш бола нах чIоагIа эшаш долча товарашца Iалашбара гIулакх геттара тоаденначарех дац. Аргунерча торгови системай болх иштта лохача боараме хилар бахьан а долаш, цига баха нах, хIара шоаттаденошкен кIиранденошкен, салаIар яха дош дицдалийте, г. Грозне а кхыча городашка а кхачан продукташи кхыдола чIоагIа эша товараши лаха арабаьле лел.

Аргунерча торгови а общепита а предприятешка хIанз дукхагIча даькъе автоматически кассаш йоллашехьа, уж юстара а йите, кхыметтел счеташ а йоацаш болх бе баьннаб. Из гIулакх тIахьожам лоаттабеш йолча органаша теркал а ца деш дут. ХIара шера торговлен общественни кхачани предприятешка баьцадаарий продукце ассортимент кIезигагIа ю, хIаьта хIанз тикай тархенашкара яйна дIаьннай консервированни помидораш, нарсаш, баклажанаш, салаташ, компоташ, джемаш, чкъарий консерваш, майонез, горчица, иштта кхыдараш а.

ХIара коллектива член профсоюза член ва, цхьабараш халкъа тIахьожама группай членаш ба. Профкомо, торговлен тIехьа тIахьожам лоаттабара комиссе, районни халкъа тIахьожама комитето, исполкомашка йолча торговлен тIехьа тIахьожам лоаттабара комиссеша, правоохранительни органаша, санэпидстанцеша, эггара тIеххьара торгинспекце, ведомственни ревизораша, прилавка болхлошта тIахьожам лоаттабу. Из иштта доллашехьа, цу тайпара нийрча хIамаш хьадеш ба уж.

СССР халкъа депутатий съезде советски нах кхачанцеи дикача товаращцеи Iалашбара депутаташа мел даьча къамаьлашка хIана яц аьнна хьоахаеш яр из проблема. Цудухьа, хIанз рынке геттара кIезига товараш долча хьале Аргуне бахаш бола къахьегамхой Iалашбара торговлен общественни кхачани предприятей кулгалхошта хьалхашка резерваши ресурсаши лахара доккхий декхараш латт.

Р. ЯКУБОВ.

Эргалонашка сатувсаш

Дизза декхар кхоачашдарпа накъабаьхкар шоай профессиональни цIейна Наьсарера машиннаькъахой. Хьалха дегIаахар сеца лаьттача шерашка санна дар а доацар а юкъетувсаш, айденна рапорташ а ца телаш, шоаш хьадеча хIаман дикал лакха йолаш, тешамегIа хургйолаш хьабе гIерт нах шоай болх, доккхал дара йола проценташ кIезигагIа яле а. Тхоайяр санна йолча зIамигача станцешта юкъе хьалхарча мугIарий моттигашкара хьа-м далац тхо хIаьта а. ДIадахашу а иштта хьалха латташ чакхдаьккхар оаха. Во дац укх шерара тха гIулакхаш а.

ДIадахача ах шерара балха хьонхамаш укх тайпара да тха. Вагонашта мухь тIаботтара план кхоачашъяьй 110,9 процент, вагонаш йоассаяра план — 113 процент. Технико-экономически хьокхамашта юкъе чIоагIа лоархIаме да вагонаш йоассаеш, мукъайоахача кIезигагIа ха йоаелга. Цу балха тIа а диккка кайоал, тха боацача низага хьежача. ЦIаккха нормал тIех ца ялийта хьож тхо мухь тIера Iобаьккха, вагонаш мукъаяллийтара йола ха. ДIабахача ворхI бетта нормах 23,5 вагоно-сахьат долча 23,3 вагоно-сахьат мара доаданзар оаха. Из дробни цифра кIезига яле а, хьабеча балхага диллача итташ бIаьш планал совгIа йоассаль вагонаш хул цох.

ДIахо, вайна ховчча тайпара, хIанзарча экономически механизма хьалхарча плане латта хьокхам — пайда ба. Из ца беш йола предприяти дукха яхац, банкротства «Iаьгъа» кIала йода. Из ховш я тха коллектив. Цудухьа тхоай касса яьсса ца йита гIерт тхо. Хьалхарча ах шера планах 5000 сом боагIача 8876 сома маьхка пайда бир оаха.

Проблемаш а я тха. Уж ювцалехьа сона лов тхоай коллектив машиннаькъахой цIейна даькъал а еш, цун юкъерча цхьабарий цIераш яха. Царех эггара хьалха хьоахаве воагIаш ва тIема а къахьегама а ветеран, ха яхаяле а къоначарел хьинарегIа, достам болашагIа укх ткъаь итт шера хIанз ше волча цхьан моттиге къахьегаш хьавоагIа приемо-сдатчик Ажигов Мувса. Иштта дуккхача шерашка шоай моттиг тешаме лелаеш хьабоагIа ден а бус а пассажирий гIулакх кхоачашде кийча бола билетни кассираш Сагов Мухтари Бекова Мовлатхани. Уж санна хьинар долча, производственни дисциплина чIоагIа йолча нахах ба грузовой поездий кондуктораш Мусаев Хьамид, Мальсагов Аюп, Чернышов Владимир, станце дежурни Албогачиев Ювсап, кхыбараш.

ЦIей долча деношка ца йиийцача яргьяц халонаш-проблемаш а. Уж кIезига яц тха балхаца. Кlеззига истореца а ювзаш ювцаргья аз уж. 1893 шера йиллай тха вокзал. Цу хана-м «никъ мукъа ба» яха байракхалг хьалхьонха хоаваь цхьа-ши саг мара ваьгIавац укхаза. Кхы эшаш а хиннавац, юха а ца соцаш, дийнахьа цкъашозза хьал-Iо тIехъювлача поездашта.

Цул тIехьагIа, 1939 шера реконструкци яьй вокзала, дIа-хьа уха пассажираш дукхагIа ба аьнна. Цу хана укхазара ден-бус дIа-хьа водаш хиннав юкъера лаьрхIача 12 пассажир. Цар хьашташ кхоачашдара кхоачамболлаш хургйолаш хиннай из реконструкци а. Цу хана денз яр ма дий аьнна эргадаьнна хIама дац, станце хьабеш болча балха боарам чот яь варгвоацаш дукхагIа хинна бале а. Масала, пассажираш ден-бус оаха дIа-хьа бохийт хIанз юкъера лаьрхIача 250 — 300 саг. Уж чуэца а царна эшар де а кхоачамбац тха. Поездашка хьежаш нах багIача зале кхыметтел Iоха лерттIа гIанд дац, помещени къе я, бераш долча ноаношта лаьрхIа цIа дац. Геттара тIехьайнсай лостам бара даькъе а. Цу хьакъехьа пассажираша тхоах доаха бехкаш нийса а доах.

Уж дешаш оаха цахаддаш тхоай лакхерча инстанцешка увттаду. ХIаьта а, хIанзхIанз Назране керда завод хьалъе йолаяла езаш я. Цунах хетта машиннаькъа станцена реконструкци а ергья, яхаш хоамаш ду тхога. Дика дар из завод хьалъе йолалоре а тхона дагадоаллар кхоачашхуларе а. Оаха сатувс цу дешага.

Цхьаькха а да тха балха чIоагIа новкъарло еш. Цхьаккха оагIорахьара тха ковна хьатIая йиш йолаш яц грузовой автотранспорт, цхьа никъ бац станцена хьатIабоагIаш. Шоай багаж дIаяхьа йиш йоацаш хала хьувз пассажираш.

Иштта тха тхоай карайоаца проблемаш я тхо долча. Тхоай низ дIакхоачар-м оахош хьадора оаха. Хьадаь дукха а да. ХIаьта а уж йоккхий новкъарленаш юстара ца яьхача оаха хьадаьр а гац. ХургIолча эргалонашка са а тувсаш, къахьегаш я тха коллектив.

М. ХУЧИЕВ,
Назранерча машиннаькъа станце начальник.

Шоай профессиональни цIейна дика къахьегама совгIат кийчдаь пакъабаьхка бIаьш машиннаькъахой ба Грозненски локомотивни депо цехашка. Поездаш хаччханнахьа рейсагIа яхийтара, цар балха тIа хьовзам ца хилийтара хьинар кхо ца деш къахьег цар. Башха-дика производственни толамаш а доахаш, иштта болх бечарех ва тепловозашта текущи ремонт еча цехера слесарь, къахьегама ветеран П. Стариков. Ткъаь диъ шу дизад цо цу профессегIа балха моттиг ца хувцаш укхаза къахьега. Цу шерашка слесара балхах тIехдика кхийтав из. Цудухьа цехерча слесарашта юкъе эггара лакхагIйола разряд еннай цунна.

Хьинаре къахьегарал совгIа, доккха дакъа лоац П. Старикова юкъарча балха тIа а. Цо дизза кхоачашду профсоюза цехкоме члена декхараш. Дукха къахьег цо цехерча болхлой къахьегамя царна юкъера социалистически яхьи кхетамца вIаштIехьяккхара.

Депо механически цехерча болхлоша, иштта кулгалхоша чIоагIа лоархIаши сийдеши ва лакхерча квалификацех вола токарь А. Носков. ОТК болхлой тIахьожам боацаш къахьега эггара хьалха бокъо яьккхарех ва из. Цхьаккха тайпа сакхат нийсдалийтац цо ше кийчъеча оатхалашта юкъе. Цу даькъе цунна чIоагIа накъаяьннай ткъаь шиъ шера цига токара профессех къахьегаш Iоаяь опыт. Цхьа смена дIаяхийтац цо цаI-ах норма кхоачаш ца еш. Цудухьа пятилетка тIеххьарча шера чотагIа болх беш ва из.

Автоматика цеха болхлошта юкъе эггара дикагIволча производственникех лоархIаш ва пхелагIча разряда слесарь В. Усов. Из къахьегаш вола участок массаза а тешаме я оал цеха кулгалхоша, хIана аьлча, шиий бехкагIа цкъа хьовзам хилийтац цо коллектива балха тIа. Хадданза социалистически яхье хьалха а латташ, дог гIоздоаха производственни толамаш доахаш хьавоагIарех ва В. Усов. Цудухьа цехерча болхлошта юкъе шерра йоаржаяьй цун опыт.

СУРТАШ ТIА: 1. токарь А. Носков; 2. слесарь П. Стариков; 3. слесарь В. Усов.

В. ЮНЦЕВИЧА сурташ.

БIУБЕННА КЪАХЬЕГ

Шоай профессиональни цIейна сийленна накъабахара доккхий декхараш тIа а нийца, шерра социалистически яхь йоаржаяьча Грозненски вагонни депо дуккхача машиннаькъахоша дика къахьегама совгIат кийчдаьд машиннаькъахочун Денна. Царех ба слесараш Порутько Виктор Ивановичи Рыжкин Владимир Александровичи. Шоашта тIабилла моллагIбола болх цIена кхоачашбеш, шоай бехкагIа шоаш къахьегаш болча коллектива балха тIа цхьаккха тайпа хьовзам ца хулийташ хьабоагIарех ба уж. ХIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар. Овсаре къахьегарал совгIа кIезига хинна а брак цар нийсъялийта цхьа моттиг нийслац.

Депорча балхех эггара халагIен бехктокхамегIен лоархIаш да цистернаш цIенъеча промывальщикаша деш дараш. Цхьабакъда, цу балха тIа Iалаьмате дика кайоалаш къахьегаш ва промывальщикаш Кураков Михаил Ивановичи, вагонашка - цистернашка хьежа вокхагIвола осмотрщик Элимханови. Массаза а йиллача ханал хьалха цIенъяь, йистейоах цар шоашка дIакхаьча цистернаш.

ЙОАКХО ЯРГА ХЬЕЖЖА

Толаме чакхъяьккхар укх шерара кIи-марса кампани Наурски района «Россия» колхоза къахьегамхоша. Цу гIулакха хетадаь цIей хилар укх деношка Мекенская яхача станице. Хоза дувхар дийха, самукъадаьнна бар из дезде гулбеннараш. ХIаьта тамаш а яц. Йоккха котало яьккхай цар. Масала, план 18,2 центнер йолаш хIара гектара тIара 30,7 центнер ка бола ялат чуийцар. Иззал хьувкъам района цхьанна боахаме кхебаьбац.

Ялат чуэцаш баьхкача комбайнерашта юкъе яьржа хиннача яхье хьалхара моттиг, йоккха опыт йолча Исаев Адама яьккхай. Цу толамга кхачарах колхоза председатела Нисанов Иосифа «кIи-марсе-89» нотваьннар», аьнна, йоазув тIадола цIе лента хьоарчадир цун наькха тIа гIолла, хIаьта боахама профкома председатела Реунов Владимира ахчан преми елар. Иштта сий дир кхай тIара ялат дIакхухьаш хиннача шофера Толоконников Петра а. Комбайнерацта, шоферашта юкъе яхье хьалхалаьттача вежарашта ЗершиковгIар Георгенен Александран, Храмов Александра, Юсупов Валерена, Хашаев Хьамида, кIи-марс чакхбоаккхача кхытайпа балхаш деш къаьстта дика къахьийгача дуккхача кхычарна а елар ахчан премеш.

Царел совгIа цIей долча дийнахьа «яхье хьалхалаттар» яхаш даь йоазув тIадола ленташ а хьерчадеш, ахчан премеш а телаш белгалбаьхар: доакъар Iалашдеча къаьстта дика хьокхамаш гойташ къахьегаш хьавоагIа буц хьокхаш вола Кучеренко Николай, аьлах пачкаш еча пресс-подборщика тIа болх бу Талхадов Султан, стогометаш тIа къахьега Ремизов Георгий, Неткачев Павел, Ильин Георгий, аьла аргIаш деш бола Петрик Магдалина, Сотникова Лида, ИноземцевгIар Ивани Анатолии, кхыбараш. ДоагIаш даь сий а да из.

— Ялат даккхара санна йоакхо ю тха боахаме доакъар кийчдара а. — дувц И. Нисанова. — Цудухьа тхо раьза долаш геттара дика хьокхамаш а гойт колхоза коллективо. Масала, 6150 тонн йол Iалашъяьй хIанзле планал 755 тонн дукхагIа а йолаш, еллай планагIа йоацаше а ропсах 897 тонн сенаж, вIашкатехад 5,6 эзар тонн ча, е лийрхIачул бIаь тонн дукхагIа, даьккхад 200 тонн совгIа витаминни баьца хьоар, план 300 тонн йолаш, укх деношка хьажкIаех силос йолла йолаергья. План 11,4 эзар тонн йолаш, хийцца 13 эзар тонн из кийчъе йиш йолаш да тхо, хIаьта йол кхы тIа а 2,5 эзар тонн. Цу таронех пайда эцара низ а кхобергбац.

Дийцар И. Нисанова иштта уж толамаш даха шоашта новкъостал дечох а. ГIулакх миштад аьлча, доакъар Iалашдеш йола ерригa подразделенеш арендни подрядагIа къахьегаш я колхозе. Цу гIулакхо боахама а наха а мел боккха пайда бу а дувца доагIа. Масала, Ашиханов Гумахана кулгалду звено. ШоллагIа шу да цун коллективо, пхе шера леладе 360 гектар лаьтта хьа а ийца, арендагIа болх бу. Соахка цигара даьккхар лийрхIачул 169 процент дукхагIа доакъар. Звенона юкъебоагIараш раьза болаш хилар алапеш а. Авансах ийдаьр а тIеххьара деннар а вIашка а теха дийкъача, хIаранена бетта кхаьча ахча юкъера лаьрхIача 680 сом хилар. Из цифра укх шера кхы а лакхагIа хургхилара хIанзе а гуш да. Соахкарчул дикка лакхагIа да укх шерара хьокхамаш. Иштта, масала, колхоза правленеца оттадаьча договорагIа укх шера 202,3 тонн йол яккха езаш яр звено коллектив. ХIаьта по хIанзле 800 тонн совгIа кийчъяьй из. Люцерна (из 198 гектара тIа я звенос лелаеш) шозза мара хьекхаяц Ашиханов Гумахана шиий новкъосташца. ХIанз кхозлагIа чуэца йолаяьй, хIаьта диазлагIа хьокхаргйолаш а я.

— Уж балхаш даьчул тIехьагIа хийцца кхы а кIезигагIа яле кхо бIаь тонн йол йоаккхалургья царга. — йоах И. Нисанова. — ХIаьта арендни подрядагIа а доацаш, даьчох нарлдаш язъеш кхаш леладераша болх баьча хана хIанз цу звенога долча коэшкара эггара дукхагIа 180 тонн мара йол а йоаккхалацар.

ДIахо цо дийцача гучадаьлар из тамаш е эзаш хIама доацилга а. ГIулакх миштад аьлча, хIанз Ашиханова звенос леладеча лаьттах лурчоеий дуллаш 137 гектар мара дацар, из а хий дуллаш да, аьнна лоархIаш мара. ХIана аьлча, лаьтта кIала гIолла йоагIаш а йолаш хий тохара яь система из хьаяьча денз болх беш яцар. Специалисташ а леха цар хьехамаш деш шоаш къахьегаш тоайир из Ашихановаи цун новкъосташен. Цу системана доал делга Iомадиэ лаьрхIа курсашка дийша хIанз оператор волча Багураев Магомеда. ТIаккха турбаш а яхка шин насосни станце новкъосталца 500 метр гаьна долча канала чура хий хьатIадоаладир 199 гектара тIа люцерна дIайийнача кхай тIа. Шоай низаща яьча цу эргалонаша хIанз толамаш а доахийт. Уж гIулакхаш деш дIадахийтача ахчах 68 процент меттаоттадир цар соахка, колхоза планал совгIа дIаеннача продукце чотагIа.

ТIатеIIа кийчъеш я хIанз боахаме хьайбаш чусоцалара фермай помещенеш, кошараш. Реконструкци а яь тоаьчул тIехьагIа керда хьайнча санна я хIанз шурий ферма. Коа помещенешка тIера 15 — 20 сантиметр лаьтта дIа а доаккхаш, лазарашта духьала молхаш тохачул тIехьагIа, лелийта доахан арадоахача моттигашка жагIа биллаб, керда хьаьш оттадаьд, царна хьатIауха хьайбаш хоттала а доацаш паргIатта латтаргдолаш бетонни плиташ яхкай. Помещенешка кIийлена дахчан улгаш техад, и. кх. дI.

— ХIанзалца цамогаш дола доахан лаьттад цу ферме. — дувц колхоза председатела. — Уж хIанз бурунни даьгIенашка дIадига цига леладу. ХIаьта укх деношка царна метта реконструкци яьча помещенешка дIаоттадергдолаш да дукха ха йоацаш Краснодарски краева доаладаь къона доахан. Кошарашка жа чусоцадара ахенел дукхагIа яраш кийча я тха. Уж тоаеш хало хьег оаха гIишлон материалаш йоацаш. ХIаьта уж ехаш района, республика агропромий кулгалхой болча ахарах гIулакх хургдоацилга хьалххе а ховш, уж оахош Iалашъю Ставропольски, Краснодарски краешкарча, лоалаха ухкача автономни республикашкарча боахамашка ухаш. Лоацца аьлча, новкъосталга сатувсарах а доацаш шоаш хьадаьчох мара гIулакх хургдоацилга ховш ба боахама арендатораш. Цу дерригне толамаш а доахийт.

М. ХАМАТХАНОВ.

ТIЕХЬАБУСАРАШ БОЛЧА

КIОАРГДЕННА ЛАЗАР...

Дукха ха йоаццаш хиннача парте обкома бюро заседане чIоаггIа теркам тIабахийта дийцар республика тIехьаюсача предприятешка эттача кхерамеча хьалах. Кхычарна юкъе цига жоп луш вар «Чеченингушстройматериалы» яхача объединене генеральни директор Р. Т. Голбураев. Укх шера хьалхарча ялх бетта планагIа йоагIачул 19,4 миллион кирпишк кIезигагIа арахийцай цу объединенена чуйоагIача предприятеша.

Парте обкома бюро заседане нов. Голбураевна ира критика йир лаьтта такхарах шоай фусамех бехача нахага кирпишкаш йохкилга геттара ледара леладарах, хIаьта 5 август хьатIакхоачаш из дош къоастаде, ер шу чакхдалалехьа тIадиса декхар тIера дIадаккха, болх цIенхаштта тоабе декхарийла а вир.

Тахан дика а хеташ хоам бу оаха: доккха во тIакхаьчача наха новкъостал дара декхарах дукхагIча даькъе лоархIаьй объединене заводаш.

Цхьабакъда, гIулакх цу тIехь чакхдоалаш дац. ХьалхагIа а санна, кирпишкаш ца тоъаш йоккхий халонаш оз гIишлон организацеша, бахача наха. ХIаьта, халахете а, укх тIеххьарча шерашка тIа-тIа кIезигагIа арахец кирпишкаш. ХIана нийсденнад цу тайпара хIама? Укх шера мишта лел гIулакхаш? Фуд хувцаденна?

ЛОАЦЦА аьлча, геттара во лел, дикагIча оагIорахьа хувцаденна цхьаккха хIама дац. Укх шера ворхI бетта республика гIишлон организацешта а бахача наха а лаьрхIа арахеца езачул 22,5 миллион гаргга кIезигагIа арахийцай кирпишкаш. Кхоачаш ца еш йисай кIир яккхара, гипс, гипсоплиташ, декоративни гипсови плиткаш хьаяра, бахача наха эша кхыдола товараш арахецара ворхI бетта задани. Укх шера хьалхарча ялх бетта объединенена хиннад 797 эзар сом зе. Цу дерригне, дукха ха йоаццаш хиннача парте Нохч-ГIалгIай обкома бюро заседане белгал мадаккхара, «Чеченингушстройматериалы» яхача объединенена корта бетта безача дIакхоачабаьб республика берригa гIишлонхой. Хьал кхы а ирдаьд лоаман районашка лаьтта такхар бахьанце шоай фусамех бехача наха лаьрхIа керда юрташ Iояхка езаш хиларо. ХIара денна яхар санна кирпишкаш яц, яхаш леткъ шелал хьатIаотталехьа цIеношка чубаханза баргбоаца нах. Цул совгIа, хIара юрта хьалъема езий школаш, соцкультбыта кхыйола объекташ...

Дар вай дувце, кирпишкаш а кхыйола гIишлон материалаш а арахецача эттача хьала объединене, комбинатий кулгалхой, специалисташ сагото еш бац ала йиш яц.

Фу де деза овлангара денз болх тоабара? — из хаттар дир аз бе-беча нахага. Цхьан багара доагIаш санна, белгалдоаккхар, эггара хьалха де дезар тишъенна пишкаш, оборудовани, транспортни средстваш хувдар да, аьле. ТIаккха ер даннеш йоалайора: укх шера хьалхарча ялх бетта ехача оборудованена ремонт еш 3,4 эзар сахьат доадаьд. Цу тайпара «объективни бахьан» лехача шоаш берригача бехктокхама кIалхарбоалаш санна хетар дукхагIчарна. Иштта уйла йолча хьакимашца а специалисташца а къамаьл деча хана, бакъдар аргда аз, объединене гIолла оборудованена ремонт еча доадаь 3,4 эзар сахьат сел дукха хетанзар сона. Ер материал иязъе Iохайча аз лаьрхIар царех масса ди хул хьажа. Чоалхане йоацача арифметикас хьахьекхар болх ца беш доадаьр 141 денал тIех долга. ХIанз хала мичад цох бинъ бутт совгIа хулгаха(!?).

Оалаш махиллара, кертагIа мIараш хьакха безам отт укх шера хьалхарча ах шера объединене ерригача предприятеша биззача боарамагIа шин бетта мара болх ца баьлга кхетадича. ТIаккха мичара яхьаргья саггота эша кирпишкаш, кхыйола гIишлон материалаш? ТIаккха дувца йиш йий технологически дисциплина нийса леларах, арахеца продукци дика хиларах?

Цхьабакъда, цхьаболчар (газета тIа шоай цIи ца яккхар дехар цар) деррига долчча тайпара хьадувцар. Оборудовани тишо яле а, йоахар цар, цунна лерттIа Iуналдича, хан-ханнахьа профилактика йича, цу тIа болх бу нах йоагIача бесса говзал йолаш хилча хила йиш йолаш хIама дац оборудовани иззал дукха еха латтилга.

БАКЪЛУВ уж! Хетаргахьа, объединене а предприятей а кулгалхоша кирпишка арахецара планаш кхоачаш ца яра бахьанаш лехаш хьега къа а. Йоаю ха а болх лерттIа вIаштIехьбаккхара, мастераш, наладчикаш, электрикаш, сварщикаш, механикаш производстве дIачIоагIбара, балхацара цар безам совбаккхара, лерттIа къахьегара царна эша хьалаш хилийтара дIалоре цу ден тIа ца кхача мегар гIулакх. ХIаьта хIанзарчоа «Чеченингушстроймат е р и алы» яхача объединене доагIача бесса деш дац из, цудухьа хьидда мухьале чудолаш латт цун болх.

Ер да цунна тешал ду цхьаькха масал. Къахьегама овсарле лакхъяра укх шера хьалхарча ялх бетта план 71 процент мара кхоачашъяьяц № 1 йолча гIишлон материалий комбинато, 91 процент — КСМ-2, 57 процент — Назрановски заводо, 96,4 процент — Гудермески заводо. Керттера продукци — кирпишкаш арахецара ворхI бетта планах лоархIаьяц гIишлон материалаш хьаю шаккхе комбинат. Объединене эггара йоккхагIйолча цу шин предприяте гIишлонхошка а торговлега а цу юкъа дIакхачийтаяц 15,5 миллион совгIа кирпишк.

Цига а объединенена чуйоагIача кхыча предприятешка а гIулакхаш иштта во лелара шоллагIа бахьан — болх хьабе нах ца таар. Байнача ялх бетта биззача боарамагIа болх бара объединене кхы тIа эшаш вар 566 саг, хIаьта алхха КСМ-2 — бIаь пхийтта саг. Долче, производстве цхьаккха пайда ца эцаш дайнад 33,3 эзар сагасахьат.

Сона хетачох, бIарчча хьаийцача объединене а къаьст-къаьстача предприяте а эггара хьалха де дезар фуд аьлча, из да стабильни производственни коллективаш вIашагIйоххкара берригa теркам тIабахийтар. ХIана аьлча, керттерча даькъе цунах тийша да оборудованех дикагIча тайпара пайда эцар, производства эффективность айяр, бухсоццача кхаьчача планаш кхоачашъяр а продукци дикагIа хилийтар а. Цхьабакъда, гIулакх хIанз санна леладой цу дерригнега даха дог дац. Хьажал шо, таханара хьал миштад. ДIадахача шера хьалхарча ялх бетта хиннaчул 150 процент дукхагIа болхлой хувцабеннаб КСМ-1, 185 процент — КСМ-2. Iалaьмате дукха нах хувцалу кхыча предприятешка а.

Шеко яц, атта дац кирпишкаш а кхыйрла гIишлон материалаш а хьаеча заводашка болх бе. Цар кулгалхоша шоаш а къайлаккхьац дуккхача халача операцешта механизаци а автоматизаци а ца яьлга наьха алапеш доккха доацилга, къахьегара а салаIара а эша хьалаш доагIача бесса вIаштIехьа ца даьхалга, дукха нах квартирашта аргIан латтилга. Укхаза хаттар отт: малав царна хьалха цу дерригача дешай йоахко е езар, уж махулла сихагIа къоастадара оарцагIвала везар? Из эш, вож дац. Iоардар тоаде деза, яхаш хIана багIа уж? Цу тайпара иждивенчески уйлаш цар ца юте хIанз санна дукха хувцалургба болхлой, доккхий транспортни зенаш а деш юрташкара хьакхувла безаргба пхьаккха говзал йоаца нах. Долче, хана-жерахьа хьаюлургьяц стабильни къахьегама коллективаш. ХIаьта из, ший аргIан, Iаткъаргда производствана, цун эффективность айяра а дерригача кхыча гIулакхашта а.

— Кхы цхьаькха никъ а ба ахка йодаш латтача объединене болх тоабара доккха беркат дала тарлуш, — йоах генеральни директора экономически дешашта волча заместитела Эсмурзаев Андарбек Германовича. — Из — арендни подряд юкъейоалаяр, рентабельни йоацача участкай, цехий кIийлен тIа кооперативаш хьаяр. Цу даькъе цхьайола опыт Iоаяьй оаха. Соахка цхьоалагIча апреле денз арендни подряда тIа яьчкхай тIо чакхбоаккха Чир-Юртовски завод. Товарни продукци арахецара укх шера ялх бетта план тIеххбачашъяьй цо, хIаьта къахьегама овсарле 1988 шера хьалхарча ах шера хиннaчунца нийсйича 152,9 процент лакхъеннай. Нагахьа санна соахка хьалхара ялх бутт цун коллективо 26 эзар сом зе деш чакхбаькхабале, укх шера цу юкъа 20 эзар сом пайда баьб цо. Старопромысловски кирпишкаш еча заводах кооператив яьй оаха. Дукха хIама ца эшшаш ворхI бетта планах лоархIаяьй из. «Старопромысловский» яха кооператив болх бе йолаелча дена дикагIча оагIорахьа дукха хувцамаш хиннад цига: керда оборудовани оттаяьй, арахеца кирпишкаш дикагIа хиннай, болхлой алапеш наьха санна лакхденнад. Кирпишкел совгIа, цу кооперативо хьаю шлакоблокаш, аьшка наIараш, паччахьалкхен предприятешца договораш даьд гIишлон-ремонтни балхаш дара хьакъехьа, мовхьаш транспортаца дIакхухьилга вIаштIехьдаьккхад. «Старопромысловский» яха кооператив хьаеча хана кирпишкаш еча завода нийс бетта 236 эзар сом зе хиннадар, экономически стимулировани яра фондаш яцар. ХIаьта укх шера хьалхарча квартале 38,5 эзар сом пайда бир цо. ДIабахача ялх бетта бюджете дIачуденнад 9,3 эзар сом, кооператив дегIайоалаяра фонде хьожадаьд 15 эзар сом, страховой фонде — 6 эзар сом, материальни поощрене фонде — 15 эзар сом. Цул совгIа, № 2 йолча гIишлон материалий комбината шин цехах хьаяьй «Импульс» а «Гранит» а яха кооперативаш. ХьалхагIа цехаша арахецаш хиннaчул дикка дукхагIа кирпишкаш арахец хIанз цу кооперативаша. Бакъда, уж боккъонца когаш тIа эттa яьннай ала йиш яц. Цудухьа царна мамогта новкъостал де гIерт тхо.

1989 шера 11 мае РСФСР гIишлон материалий промышленноста Министерства коллеге тIанийцача соцам тIа йоах: «КIезига рентабельность йолча предприятей а организацей а балха анализ е, дотацеш ца эшаш цар лерттIа болх белга Iалашдергдолча боарамга кхаччалца цар рентабельность айяра программаш кийчъе». Долче, цунга бода никъ цаI мара бац — зе деш а дотаце чотагIа яхаш а йола предприятеш арендни подряда тIа, вешта аьлча, экономически реформа шоллагIча модела тIа яхар е цар кIийлен тIа кооперативаш вIашагIйоххкар.

ЦХЬАБАКЪДА, къахьегаме а производстве а прогрессивни формаш юкъеяхьара духьале ю цхьайолча заводий кулгалхоша. Масала, царех ва № 1 йолча гIишлон материалий комбината директор М. Абдулкадыров. Из тамаш а яц. Экономически реформа шоллагIча моделах болх бе йолаелча хIанз санна паччахьалкхен рузкъах лостой-постой а ца деш, хIара сом дагарде, из мичахьа дIадода хьежа везаргва. ТIаккха йиш хургьяц, укх шера хьалхарча ялх бетта санна, алапеца 426 эзар сом дIа а денна, 222 эзар сом зе де. ТIаккха йиш хургьяц эзар кирпишк арахецара эшача бийдалах а материалех а 3 соми 75 кепиги дIадахийта дезача, 5 соми 24 кепиги дIахеца. Транспортах, энергоресурсех, оборудованега хьажарга, цехови расходаш оалачарга доагIачул дуккха а дукхагIа ахча дIаахийта.

Гайна е ганза экономически реформа шоллагIча модела тIа ца даьлча дарг мичад шо, тахан-кхоана ца йоалайой а из керда форма юкъейоалаяра кийчо мукъагIа хIана йиц оаш? — аьнна, аз хьаттача, КСМ-1 директора М. Абдурзакова раьза воаццаш аьлар:

— Хьехар дераши болх дIабехараши шортта бар, новкъостал деш цхьаккха валаре.

— Объединене экономически службас деррига лаьрхIа а лаьрхIа, министерствера специалист а воалаваь, шун предприяти аренда тIа яккха елча духьала мадаьннадий шо.

— Цар яхар оаха даьдаларе тахан саг хургвацар укхаза болх беш. Къахьегам вIаштIехьбаккхара керда форма юкъейоалае йиш яц ерриta оборудовани хийцачул, реконструкци яьчул, халача процессашта автоматизаци яьчул тIехьагIа мара.

— Малав из деррига де дезар, цунна хьалха латта везар? Из шеддар атта ше хьахуларе-м тахан ер къамаьл де мича дезаргдар вай.

Цу тIехьа чакхъяьлар сонен КСМ-1 директораи юкъе хинна диалог.

ХIама даьра дацар цу тайпара уйла яр из цаI мара вецаре. Халахете а, кхы а кIезига бац, хьалхагIа а санна, паччахьалкхенна ги бахка, дIадехар тIаэпа ца ловраш. Хетаргахьа, цу тайпарча нахагара доагIар хьадеха деза объединене кулгалхоша, партийни организаце кIоаргденнача лазара — къахьа молха эш. Из ца дой, хIанз санна мара тIехьаюсачара хьалъяргьяц из, хIаьта халкъа боахамо гIишлон материалаш ца тоъаш дIахо а халонаш озаргья.

М. ХАМХОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

IАЛАМА ТАМАШНЕ!

Лоаман Швейцаре хозача районе уллача Мелиде яхача нах бахача пункте укх тайпара теркам тIаозаш йола сценка бIаргаго йиш яр. Ухказа «шолдаьча берий фестивале» вIашагIкхийтар эггара эIамагIболен шолбараш. Мария Науэр, — (аьрдехьа) цун йиша Эмми 1913 шера 25 августе баьб, хIаьта Эрайиргар Селенеи Алтен кхо бутт совгIа мара баьннабац — уж укх шера 10 апреле баьб.

Кейстон—ТАСС сурт.

Укх тайпара шин корта а болаш Iасилг даьд (сурта тIа) Испане центре уллача Замора яхача провинце, ЭФЭ агенствос баьча хоамах. Iасилг дика дегIаух. хIанз 50 килограмм да, из кхыдараш а санна кхоаб.

ЭФЭ — ТАСС сурт

ЭЦА-ДОХКА БЕЗАМ БИЙ-ТЕШ ЭРСИЙ?

Дукха ха йоаццаш ФРГ-е хезар сона из даьсса хаттар. Тхо дагIар кIиран цкъа арадоалача «Шпигель» яхача журнала редакце. Цига вайзар сона Малхбузерча Германера советолог Фритьоф Майер. ХIанз вай «советолог» яха дош оал из кIезиг-дукха лархIа а лоархIаш. Майера хьакъехьа иштта аьлча кхы а нийсагIа да из, Майер Советски Союза хьакъехьара цIенхаштта вола специалист ва. Цунна шаьра эрсий мотт хов, дуккхача вай кулгалхоща вIашагIкхийтта хиннав. Михаил Сергеевичагара интервью ийцаращца хиннав из.

Майер лакхача дегIара, листа баьнна кIайбенна корта а болаш саг ва. Къамаьл сабаре, кIезиг-дукха айдаь, теркам тIаозаш ду цо. ГIулакх а довзаш ювцар цо советски политика, перестройка хIаьта а.

Цул тIехьагIа советски экономиках шийна хетар дувца волавелар из, юрта боахамгара дIа а волалуш. «Аренда зехьа лерхI деррига ча хатарех кIалхарвоаккхаргволашдар. Сона хетачогIа, СССР-е хIанз кIезига ба шоай боахам лелабергбола ахархой. Бакъда, из лелабе нийча бараш хьаллаца беза. Сайга диллача аз аргдар йизза хьаллацац КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш. Оаш хьаллаца еза пайда беш йола колхозаши совхозаши, уж ма йоаггIара Iалаш а еш, хIаьта вожаш дIаяха еза. Тха юрта боахамо хьаю 30 миллиард марках бола продукци, хIаьта паччахьалкхенгара цо эц 35 миллиард марка. Дукханеша Iовдала гIулакх лерхI цох, тхона дарегIа хургдар из кхыча мехкашкара хьатIакхухьаре. Бакъда, цу гIулакхо вахар Iалаш-м ду. Е дефицит а шунчунца нийсъе йиш йолаш яц».

Цул тIехьагIа къамаьл хилар шин оагIора цхьана экономически къахьегарах, къаьстта аьлча цхьана йолча предприятеех.

«Сона хетачогIа, — аьлар Майера, — цхьана йола предприятеш партнерства безаме форма я. Бакъда, из плюсаш хинна ца Iеш минусаш йолаш а я. Дика да сийрда кхоане йола цхьана къахьегара сфера шерлуш. Бакъда, во да шаккъе а оагIув тайп-тайпара гIулакхаш доагIаш хилар: тха викалаш гIерт советски рынка юкъебаха. хIаьта шунбараш — дуненчоа. Хила йиш йий-теш иштта хьале компромисс? Дунен рынке шо дахкарга хьежаш саг ва ала хала да, хIаьта ший позицеш цхьане дIа а хецаргьяц. Из кхетаде деза оаш. Цул совгIа, оаш дахьаш дола товараш дикагIа хила а доагIа.

Сона хетачогIа, керттера дар да, нагахьа санна СССР-о экономически цхьана къахьегара новкъара ерригa йовкъаш дIайоахе а, хIама хуле тамаш я, нагахьа санна сома лоархIам доалла декхар кIезигдергдолаш ца хувце.

БIаьха а хала а никъ беш вай тIакхаьча бакъдар довза ях аз шуга: халкъа вахар тоадар духьа вIаьхийвар «ветта» Iомадала деза. Тхона гучадаьннад частни предприяти паччахьалкхен йолчул дикагIа болх беш хилар.

50 шерашка тхо къе дар. Дийнахьа болх бича цхьа марка мара эцацар аз, цох шоколада плитка мара ягIацар. Аз из эцар, се ираз долаш а хетар. хIана аьлча, сона гора сай къахьегамах хIама хьахулилга. Бакъда, тикашка хьаэца цхьаккха хIама ца хилча, болх бе а бац безам. ХIанз тха болхлочо цхьан сахьата къахьийгача цох доагIачох шоколада 20 плитка эцаргья.

Тха бе болх боацаш 2 миллион нах ба, бакъда, дуккхабараштa шун болхлоша нийдеча алапел дукхагIа пособеш доагIа.

Китае итт шу хьалха доазол дехьара товараш нийде доладир. ХIаьта хIанз цар шоаш хьаду уж. Вешта аьлча, со тешац хIанзарча хьале советски экономике овлангара хувцамаш ца дой, шо дунен рынкага даргхиларах, хIаьта цхьана йола предприятеш оаха когаш тIа ураовттаергья».

Аз дувцаргдац из бакъдеш дола тхоай хIамаш, уж кхоачамболлаш дика довзаш да. ФРГ-е хийтта а ца Iеш. гаьнна кхычахьа хеташ даьржа дола Малхбузерча Германе специалиста хетар доаладе безам хиннабар са. Из теркал ца дар Iовдала а хетар сона.

Цу тайпара дола кхыдоа къамаьл хилар Штутгартера итт минота электричка ваха везача зIамигача городе Корневестхайме. Из цIихеза я кога гIирса промышленноста центр йола «Саламандра» яха фирма цига йоландаь. Цхьан хана фабрика эггара хьалхарча дас дукха ахча деннад ший компаньонагара торгови маркен из цIии эцаш. ХIанз «Саламандра» йовзаш я деррига дунен тIа.

Тхо тIаэц фирма правлене член а советски Союзе болх беш йолча «Ленвест» яхача цхьана йолча предприяте кулгалхоех цаI волча а беламеча Вернер Роста.

Тха хаттаргара дIадолалу къамаьл:

— СССР-е шера арахец 800 миллион сага ювхае маьчеш, хIаьта «Саламандрас» 8 миллион мара хецац. Шунчун цIи хIана хезай?

— Фирма йола бIаь шу совгIа ха я. из дика йовз дунен рынке. Цу дерригача шерашка тхоай продукци дика йолаш лоаттаю оаха. Цудухьа цIихезай цун.

ДIахо В. Роста дийцар «Ленвеста» балхах шийна хетар проблемаши планаши йийцар.

— Малхбузерча дуккхача бизнесменаша ца йоагIаш тIехъяьха ювц советски рынке шоашта хила тарлургйола халонаш. Из дувц цар хIама ца довзаш хиларах. Дуккха шераш хьалха денз СССР-ца гIулакхаш леладу оаха, дукха хIамаш бIаргадайнад, советски рынок кIоаргга йовза йиш хиннай. ХIаьта дIадоладелар тхо чIоаггIа хала а долаш. геттара дехке доалаш хIамаш а нийсделар.

ДагадоагIа сона, 1978 шера ленинградски «Скороходе» хилар тхо, дайзар цига гIулакхаш миштад. Цхьана къахьег вай аьлар оаха тхоай советски партнерашка. ХIаьта «перестройка хилалехьа хиннача» бюрократе тIаэцанзар оаха яхар. ХIанз, итт шу даьнначул тIехьагIа, тIанийцай тха предложенеш.

— Цхьана йолча предприяте дола из къувла дикала дош мишта кхоачашду тха промышленносте?

— Геттара цхьалха къоастаду. Тхацига «Саламандре» йолаш я тIахьожам лоаттабеш йола дика нормаш. Болхлочоа алапи лац цо уж нормаш йизза кхоачаш ца йича. Уж советскичарел овлангара эргаш я. Нагахьа санна дикала норма кхоачаш а ца еш болхлочо дукхагIа хIама дича, алапи кIезигду.

— ХIаьта тха планови экономикана мишта юкъебода «Ленвеста» болх?

— Итт шу хьалха оаха тиганзар фуннагIа даь а кога гIирс арахецара хьакъехьа Госплано дIадехараш кхоачашде. ХIанз оаха кхетадеш дац шера 1 миллиард сага тIабуххала кога гIирс арахеца шо хIана гIерт. Яйгача промышленноста Министерствaца баьбарт ба тха хаьдда дукха кога гIирс арахецара. Оаха «Саламандра» марка йохаергьяц дикал лохъеш дукхагIа продукци арахецарца.

Михаил ЕФИМОВ.
(АПН)
Гамбург-Штутчарт-Москва.

«ЭДИ» ДУХЬАЛА Я

Ховш махиллара, конкуренци лоаттае, къаьстта укх тIеххьарча шерашка, шоаш могаш хилар дунен халкъашта юкъерча рынке хьахьекхар Японски автомобилаша. 1958 шера США ехкача ерригача автомобилех цар 2 процент мара ца лаьцача метта, итт шу хьалха 21,3 процент лаьцар. Американски, тIехьагIа Малхбузерча Европера предпринимателаш тIеххьара а японцаш совцабе безача а шоай производства издержкаш кIезигъяра уйла е езача а айттар. Дунен халкъашта юкъерча авторынке дунен тIа могаяь дIанийттача фирмашка массе а оагIорахьара тохкамаш дир.

Къаьстта аьлча хьагучадаьлар американски е Малхбузерча Германе хIара автомобиль хьаеш тайп-тайпарча счеташка, накладнойшка, мухь дIабахьийтарга, платежни документашка каьхата 300-негара 400-га кхаччалца лист дIайодаш хилар. Американски специалисташа дaьча лоархIамегIа хIара автомобиль хьаяргеи йохкаргеи дIадодачох каьхат дIадохийташ еча расходаша 200 доллар лоац. Коммерчески операцей традиционни форме шера дIадохийта 140 миллион доллар кходе дезаш хиларах дар дувцаш хиннар. Цул совгIа, автомобилаш экспорте йолх.

Поставщикашка заказаш де, продукци оттаярах, платежех, счета тIара счета тIа йоахача перечисленеех, иштта кхыдарех йола распоряженеш яла йиш хулийташ йолча цхьан системана юкъе йолхача дунен тIарча ерригача компьютераша бувца боагIа мотт хьалаьцар ООН-неи ЕЭС-ои лораеш хьаллоацаш болх беш йолча «Эдифакт груп трейд» яхача организацеи. Цо оттаяьй, дIахо эргаьккха тоаеш а я «Эдифакт» яха программа.

ХIанз дIакхахьийта дезац миллионаш дола гIулакхацара письмоши телеграммаши, дунен халкъашта юкъерча телефонни переговорашта заказаш де дезац — из деррига а дукха хIама дIадодаш да. ХIанз кхоачамболаш да менеджеро моллагIа торгови гIулакх е финансови операци практически сихха е аьнна шийна карабараштa распоряжени елча. ЛаьрхIача 7—10 процент кIезигагIа хилар «Эди» (цох иштта цIи йоаккх) яхача системана юкъе долхача мехкашкарча автомобильни фирмай производственни торговлен затраташ.

Елена РЯЗАНОВА.
(АПН).

Укх шера дIълагIча апреле НАТО Брюсселерча штаб-квартире дездир Къулбаседа Атлантически блок хьаяь 40 шу дизара дата. «Шовзткъа шу хьалха шиъ къулбаседа американски, нийс малхбузеневропейски мехкаша, иштта Турце, вIашагIкхийтта Союз хьайир, цар декхар латтар агресси юхаеттарахи атлантически сообщества кхерамзле Iалашъярахи, — язду юбилей хиларца дувзаденна США Госдепартаметои информационни Агенстваи арахийцача буклета тIа.

Таханарча ден практико хьахьокхаш махиллара блока кулгалхоша шоашта хьалхашка оттадаь декхар тешшаме кхоачашду. Къаьстта из хоалургда ахкан замалахьа Малхбузен Европа территоре тIа НАТО герзашцарча низий деррига тайпара эскараша дакъа а лоацаш, маневраш дIайолаелча.

СУРТА ТIА: Укх тайпара сурт Малхбузен Европа дуккхача мехкашка бIаргаго йиш я, ахкан замалахьа цар территореш тIа Къулбаседа Атлантически блока ученеш чакхйоахача хана.

ТАСС фотохроника.

ЭЛЕКТРОННИ ЮАНЬ

— Хьалха Пекине сай гIулакха дукха ахча а дахьаш веча се лоравара массехк саг оттаве везаш хулар со. Царех хIаранена эзар юань телар, цу тIа сай ахчах дIа-хьа бугар, цу гIулакхага дукха рузкъа дIададар, — йоах Гуанчжоу яхача къулбехьен городера 35 шу даьннача частни предпринимателa Ван Пина. ХIанз «Великая стена» эцарца геттара атта а да, цхьаккха кхерам а бац.

Ван Пинана шийна боккха пайда хулаш йола операци чакхъяккха езаш ва. — дувцар да бIаьш эзараш юань пайда хулачох. хIаьта бизнесмена хIанз ше лоравара лаьрхIа ха а ахча чу дилла «дипломат» а эшац, цун меттел КНР-е «Великая стена» оалаш дола зIамига пластикови кредитни карточка мара.

Из леладеш атта да. къаьстта ахчанга а банковски чекашка а диллача. Ерригa доазол дехьара опыт вIашагIтеха хьаяь йола из «электронни юань» Китае геттара чIоагIа лоархI, йоах Китая Банка викало Лю Ихуас. 1986 шера «Великая стена» юкъейоалайича денз цун новкъосталца 900 миллион юань маьха операци чакхъяьккхай. Тахан Китае «пластикови ахча» леладу 70 эзар совгIа гIулакхерча наха.

Эксперташ техкад. белгалдоах Лю Ихуас. Китаях йоккха рынок хила тарлулга. цхьабакъда, цхьаннена а дагадацар наха уж иштта лоархIаш тIаэцаргдий.

Тахан КНР-е болх беш я кредиткаш тIа дIаяздаь даннеш лоархIаш йола итташ автоматически аппараташ. Геттара чIоагIа «электронни юань» яьржай Гуандун яхача къулбехьенкитайски провинце. Тахан цига да пластикови карточкай новкъосталца коммерчески, банковски расчетий кхоалагIа дакъа.

Китаерча кердача цу гIулакха масштабаш шеръяр, комментари ю «Чайна дейли» яхача газета мехка экономически дегIаахара дIадехарашта жоп луш да. Реформай а гуччахьарча политика а шерашка, белгалдоаккх цо, индивидуально-частни а коллективни а предприятеша йоккхий дуккха ахча тIадоагIа операцеш чакхйоахилга. Кредитни карточкай системо пайда ца беш уллача капитала проблема къоастае тарлулу, минимумага кхаччалца кIезигбу вовхара, ахча довра кхерам. «Великая стена» оалача система йоккха кхоане йолаш я.

Пекин.

Вячеслав ТОМИЛИН,
ТАСС корр.

Металлически ахчан мохк

Либерийски пхе доллрови монета ворхI са болча оригинальни формал совгIа кхы хIама дац. ХIаьта а берда йисте парусника а цхьан пальма а сурт тIадола из металла чIегилг чIоагIа лоархI нумизмата коллекцешка. Из Либере ахчан эггара йоккхагIйола номинал я. Цу малхбузенафрикански мехка банкноташ лелац, американски долларашкара дIаиккхача.

Укхаза каьхата ахча ца хилар лоадам боаца хIама эцача хана теркалдац. Цхьабакъда, массехк эйинахьа лаьрхIа продукташ эцача дуккха ахча нйца ваха везаш хул. Промтоварийтика тIа портфелаца аха веза. Нагахьа санна, либериец машина эца безам болаш вале цунах доаккх пхи-ялх эзар доллар а нийсе йоккха йоацача тележкаца вода.

Тикашка из «ворхI са» бола ахча леладара лаьрхIа лотокаш оттаяьй, цига мах баь ахча дIадехк. Цхьа моллагIволча къуна могаргдац царех лоток дIаяхьа. Хетаргахьа из бахьан долаш Либери каьхата ахча юкъедоаладац.

Николай ШАРЦЕ
ТАСС корр.
Монровия — Лагос.

ЙОАЗОНХОЧУН НИКЪ

1929 шера 5 августе Наьсарен районерча Пхьилекъонгий-Юрта баьхача ахархочун дезале ваьв Плиев Махьмад-СаІид. 1944 шера из деша вагІар шоай юртарча школе ворхІлагІча классе. Ала деза, ший эггара хьалхара стихаш цо язйир цу школе деша вагІача хана. Цу ханах лаьца Махьмад-СаІида хІанз дувц:

— ЦІеннагІа говраш маярий цу хана. Тхо, бераш, вІашагІа а кхийтте, уж йоажае ухар бийсан Китий-Берчу, Нажай-Боса, Сувна-Хьаста, иштта кхычахьа. Бийса лоацъе дагахьа фаьлгаш дувцар оаха. ХІаьта уж а цкъа кхоача малой. Цу хана айса дага а лувцаш аз хьакхелла керда фаьлгаш хезад сона кхычар сайна дувцаш. Царех дар «Іаьржа баьрий», «Жерочун Солса», «Чагаргаш яьнна кІаьнк» яха фаьлгаш.

Укхаза белгалдаккха деза, цул тІехьагІа дуккха шераш даьлча «Іаьржа баьрий» яхаш ше вІашагІбеллача фаьлга ларда тІа Плиев Махьмад-СаІида «Іаьржа баьрий» яха поэтически легенда хьакхелла хилар.

Казахстане, даьхи - наьнахи къаьста а волаш, дІадоладелар даьи-наьнеи цаІ мара ца хиннача Махьмад-СаІида атта доаца вахар. Из нийсвелар вІалла бер а доацаш баьхача казахий — Мовлдобайи Кхумасеи фусаме.

— Цар яь йоакхо бахьан долаш дийна висар сои, соца хинна са даьдаьвеший воІ ГІапури, — яхаш дувц Махьмад-СаІида.

Из хиннад Кустанайски областе Убаганскн районерча Новая Алексеевка яхача юрта. Цу юртарча арен бригаде дІаболабелар хургволча йоазонхочун къахьегама никъ. Цу хана дена цун дег чу йиjжар цхьанна хІаман бехке боацача наха И. В. Сталинен Л. П. Берияси тІаоттаяь хало, деш хинна низаш.

Масала, цунна цІаккха а вицлац Пешковски районерча комендатуре керттера комендант хинна Чувилин. «Плиев! Къахьегалахь. Хьай мотт хьайга кхабалахь. Сона хов, шоана юкъе цхьанна хІаманна бехке боаца нах болга. Массаза иштта латтаргьяц зама, — оалар цо сога яхаш дагалувц Махьмад-СаІида.

Мехках ваьккха массехк бутт баьнначул тІехьагІа хургвола йоазонхо ший дезалех дІакхет Федоровски районерча Трактовое яхача юрта. Цига из балха вода тракторни бригаде прицепщикалла, тІаккха заправщикалла. Укхаза цунна воккха хьехамча а доттагІ а хул бригадир Помаз Степан, цун воІ Иван, цун даьвеший къонгаш — Василий, Павел, иштта кхыбараш.

1944 шера аьхки велар Махьмад-СаІида да — Іасолта. ДІайха лазар а долаш метта иллача наьнаца цхьаь вус из. ХІаьта 1946 шера ший наьнаца Маликатаца Трактовера Пешковке ваха дІавода из. Цига хьалхагІа цо болх бу кхай тІарча бригаде, тІаккха тракторни бригаде.

— Парфиль Михайлович Пилявский яхаш цхьа хьаким вар цу хана, — аьлє, Іалаьмате хьамсара хеташ йоакх йоазонхочо хІанз а цу сага цІи. — Са наьнага хьажа, цунна мел деза гІулакх дар тха бригада, бригадира тІа а дилла, из вар Кустанайна уллув иллача Ворошиловке со дизелистий курсе деша вахийтар! — оал йоазонхочо.

Махьмад-СаІид юххьанца болх беш хул «СХТЗ» яхача трактор тІа. 1950 шера цунна цІенна «С-80» яха дизельни трактор елар. «Цу хана хІанз космически кема тІа хара нийсса хІана дац, аьнна, хеташ хІама дар из», — йоах цо. МТС директор Карп Григорьевич Зуев духьалваьлар сона, спецпереселенца, селлар боккхача маьха трактор ялара. «Хьай хьаькъалчухь вий хьо, Парфиль Михайлович?! Аз мишта лу спецпереселенцага из тайпа машина?! Укх шера шиъ мара уж енна а ца хилча Казахстане эггара йоккхагІа йолча укх МТС-а! — аьнна МТС-а директоро Зуевс аьлча, сона дукхавезаш хиннача Пилявске аьлар:

— Іайха цу тІа Плиев хоавергвеце, хьай хьаштдолчча дІалелахь хьай дизель! «Советский землероб» яха колхоз из йоацаш мегаргьяхьона!

Юххера а дІаелар Зуевс цунна из дизельни трактор. Тоъал опыт хиннача Кондратенко Степанаца цу тІа болх бе чІоагІвир хургвола йоазонхо. Цу шера цо ше 2600 гектар условни оахам дир цу дизельца. ХІаьта из цхьан сменана йола шн план яр. Дукха ахчеи, 8600 килограмм ялати нйцар хургволча йоазонхочо шийкъахьегамах. Цул совгІа, трактор лакхарча технически хьале Іанга яккхарах МТС-а хьалхара преми а 300 сом ахча а хьожадир Махьмад-СаІида.

— Сона хьа-м даланзар из, шоашта диар-кх — яхаш вел цох из хІанз.

Баьх ихкача лаьттай хьакъехьа КПСС ЦК Пленум хиннача деношка МТС-а бригадир хиннача Григорий Иванович Попковс аьлар Махьмад-СаІидага:

— Плиев! Цар цига дийцар вахаре дІадоладенна далалехьа дукха хий ІогІоргда. Бей аха кийчъе хьай трактор!

— Цу шера аз аьхача, бей хиннача, кхай хІара гектара тІара 40 центнер дошув санна дола кІа чуийцар оаха, — яхаш дега гІозаленца дувц йоазонхочо.

Дега лазар а хинна, трактораш тІа болх бе йиш яц лораша аьнначул тІехьагІа а трактор тІа тоъал болх бу Махьмад-СаІида. 1954 шера город Кустанае бригадирий курсашка хьожаву из. Дика чакхйоах цо шера лаьрхІа йола уж курсаш. ТІаккха из хьожаву тракторни бригаде бригадира гІончалла. Цхьабакъда, лораша аьннар бакъхул — Махьмад-СаІид чІоагІа цамогаш хул. Бокъонца трактораш йита езача хьала тІа кхоач хІанз гІулакх.

1955 шера ноябрь бетта Плиев Махьмад-СаІид шийдезалца ваха дІавода Джамбульски областерча Ворошиловка яхача юрта. Цу хана из саг а йоалаяь, ши бер а долаш вар. Цо болх бу Берликерча «Продснабе». Цул тІехьагІа «Заготскоте» дизельни мотора тІа, Агадырски геологоразведпарте, кхачахьа.

1957 шера ше ваьча мехка цІавоагІа из. Балха вода гІишлош еча. ХІаьта цун теркам тІаоз вайнаьха литературо. 1958 шера ший стихаш а яхьаш Нохч-ГІалгІай йоазонхой Союзе воагІа из, цу хана литконсультант хинна гІалгІай цІихеза поэт Муталиев Хьажбийкар волча. Иртта кастта «Сердало» газета оагІонаш тІа кепатох цун стихаш.

— Хьо йоазонхошта уллув хила веза, Махьмад-СаІид! Хьа моттиг литературе я, — аьлар цунга цу хана Муталиев Хьажбийкара.

ТІаккха Грозне Іо а вайя, радиокомитете дикторалла балха вода Махьмад-СаІид. Ийс шера болх бу цо диктор волаш. Цу шерашка цун произведенеш араювл «Сердало» газета тІа, «Лоаман Іуйре» яхача альманаха тІа, коллективни сборникаш тІа. 1966 шера арахец цо «Матрос» яха берашта лаьрхІа дола дувцарий книжка, 1968 шера «Алам латт ха тІа» яха стихай сборник. Уж ара а хецале, 5—6 классашта лаьрхІача хрестоматена юкъедода «Революцен баьреш» яхаш дола цун дувцар. 1969 шера Плиев Махьмад-СаІид СССР йоазонхой Союза членалла дІаэц.

— Наха хьалхащка со а йоазонхо ва аьнна дІаотта эхь хетар сона цу хана, — яхаш дувц хІанз Махьмад-СаІида, хІана аьлча, цу хана цун кепатеха арадаьнна «Матроси», «Алам латт ха тІа» яхен ши сборник мара дацар.

Укхаза вай майрра ала йиш я: ший ханнахьа СССР йоазонхой Союзе дІаэцаро хьинар ай а деш, сатийна мел яьлла йоазонхочун говзал, кхетам, уйлаш сомаяьха хилар.

Иштта, 1971 шера арадоал Махьмад-СаІида «Даьй гІалаш» яха стихай сборник, 1972 шера — «Со вовзий шоана?» яха берашта лаьрхІа книжка. Уж книжкаш яздешшехьа а йоазонхочо тІатеІІа болх бу исторически роман хьакхоллаш. Укхаза цунна геттара накъадоал галгІай мехка хиннача революционни тІемашка дикка хьинаре дакъалаьцача цун даси, даь веjжарашеи, боккхийча нахеи мел дийцар. ХІаьта цу шерашка сайрийнара школа чакх а яьхе, из заочно деша вода Нохч-ГІалгІай лоаччахьалкхен пединституте. 1972 шера из чакхйоаккх цо.

Иштта 1974 шера арадоал Махьмад-СаІида «Хала урхе» яхача романа хьалхара книжка. ХІаьта 1979 шера цо арахец цу романа шоллагІа книжка а.

Ала деза, цо дуккхача шерашка болх баьб корреспондент а, редактор а, тІаккха воккхагІвола редактор а волаш Нохч - ГІалгІай телевиденеи радиони комитете. Цул тІехьагІа арадоал цун «Матроси», «ТІаргими» яхаш дола стихай сборникаш, «Къонгий дув» яха повестийн, дувцарийн книжка, тІеххьара — «Син цІенал» яха, вай таханарча замах а заманхоех а лаьца дола керда роман.

Нагахьа санна, «Къонгий дув» яхача книжкана юкъедахараш тайп-тайпарча темашта хетадаь дувцараши. Сийлахь - боккхача Даймехка тІема турпалашта хетаяь повесташи яле. «Син цІенал» яхача романа тІа йоазонхочо ювцар таханара чоалхане зама а, ший кІоаргача чулоацамца перестройка а я.

Эггара хьалха син цІенал я хІара сага сица, дегаца, вахарца дегІаца, хІара денначарча гІулакхашца хила езар. Из йолаш еце цхьаккха а дац, яхаш ба цу романа керттера чулоцам.

Плиев Махьмад-СаІида литературни кхоллам мабарра бовзийтара ца хьоадича нийса хургдацар цо дуккха прозаически а, драматургически а йоазонаш дой а, из керттерча даькъе поэт хилар. Тахан вайна массанена ховш да цун стихай ларда тІа хьакхелла дуккха иллеш долга. ХІаьта из тешал мадий, уж лакхарча поэтически говзалца хьакхелла хилара. Ритмика, рифма цІена йолаш а, атта ешалуш а я уж. Цхьабакъда, из дац керттердар. Ший дега уйла дикагІа гойтара из массаза а керда-керда формаш лохаш хилар да керттердар. КІезига яц Плиев Махьмад-СаІида шолха рифма йолаш санна екаш йола стихаш. Ший стихотворене темага, ший керттерча уйланга хьежжа, ритм, рифма лаха хар йоккха поэтически говзал я. Нагахьа санна, дуккхача поэтий стихай екар, вешта аьлча, ритмика вІашн тара йолаш яле, Плиев Махьмад-СаІида стихаш Іалаьмате йІаьхий я цу даькъе. Массехк масал доаладе лов уж дешаш бакъдеш:

Лов са дега хьона па
довр во.
Безам бац са хьо
гІайгІане го.
Цу хьа пхьоалле йоаге
гІоза цІи
Даькъал да са лаьттар
хІара ди.
(«Даьхе» яха стихотворени).

ХІанз вай доаладаьраш массехк масал мара дацар. ХІаьта уж итташ а доаладетаро я, хІана аьлча йІаьхий я поэт а, прозаик а, драматурга а, публицист а волча Плиев Махьмад-СаІида поэтически говзал. Цо шерагІа, кІоаргагІа хьадел кхы дІахо а гІалгІай поэзи дегІайоалаяра дола керда наьъкъаш. Цунах ше воккхийве йиш йолаш ва поэт. Халкъа иллеш а хинна дІадахад цун «Йовлакх», «ТІаргим» яха, иштта кхыдола иллеш.

Белгалде деза, Плиев Махьмад-СаІида стихаш арайийннай «Дон», «Костер» яхача журналаш тІа, «Литературная Россия», «Грозненский рабочий» яхача газеташ тІа, уж дуккхача къамий меттала яьхай.

Телевиденеи радиони Комитете болх баьча шерашка Плиев Махьмад-СаІида еннай кхоъ Госкомитета грамота, «Ленински юбилейни медаль». Из ваь 50-шу дузаш 1979 шера цунна елар Нохч - ГІалгІай АССР Президиума Лакехьарча Совета Грамота.

1976 шера денз из болх беш ва Нохч-ГІалгІай АССР йоазонхой Союза правлене литературни консультант волаш.

БархІ дезалхо ва цун-виъ воІи, йиъ йоІи. Царех цхьабарий шоай а ба дезал. Цо дега йІовхонца дагалувц уж дезал хьалкхебеш, даим ший дика гІонча хинна, ханал хьалха шийцара къаьста ший цІеннана Къарамсолта Люба. Из нийса а да. Йоазонхочун вахаре мах баь а варгвац дикача цІеннаьна.

Або МАЛЬСАГОВ.

ТУМГОЕВ Махьмад

ДАЬХЕ

Нана вайна хьамсар я,
Дезаш, хьесташ кхедендаь,
Даьхе дега онда я
Дай баьха мохк боландаь.
Цудухь, Даьхе хестаю,
Дег тІар безам кхувдабеш,
Иллей оазаш екаю,
Дехчан пандар ловзабеш.
Цудухь, Даьхе хьона гу
Хьай къонгаш са кхо ца деш,
Мохк бІарг сийрда лорабу,
МоастагІий дог дохадеш,
Цудухь, кхоане вай хьаю,
Халкъа рузкъа дебадеш,
МоллагІа хало эшаю
Юхь тІар тІадмаш легадеш.
Цудухь, Даьхе хьа маьхе,
Дац тхо хІама корадеш,
Цудухь еза тха, Даьхе,
ДІагІоргда тхо хьа сий деш.

ГІалгІай ловцаш

Хьай тІехьено велаволва хьо.

Хьа во ма гулда сона.

Зенах-зуламах лораволва хьо.

Ираз долаш беркате хилда хьа лелар-вахар.

БІаргашта хозахийттача дега дуккхадезаденнача хІамах кхеволва хьо.

Ираз-аьттув балба хьа.

ЦІена тІехье кхуйла хьа.

Эзар хилва хьох.

Іайха леладечох беркат хилда хьона.

Лакха лоам санна лакха а долаш, шера форд санна шера а долаш, нанас хьекха накха санна хьаьнала а долаш деза моаршал хилда хьона.

Дагадоацаш доагІача вонах лора волва хьо, дагадоацаш доагІача диках кхеволва хьо.

ЧАХКИЕВ Мурат.

МОХК АГАРА ЭПИЦЕНТР— ЛОАМАШКА

ГРОЗНЫЙ, 3 август. **(ТАСС корр.).** Тахан московски ханах 11 сахьати 42 минoти яьлча Нохч - ГІалгІайчене мохк аьгар. Цун эпицентр Грознена къулбаседа-къулбехьенгахьа 50 километр гаьна яр. «Грозный» яхача сейсмически станце даннегІа автономни республика столице лаьтта агара низ 5—6 балл яр. Эпицентре Сунженски дукъ тІа нах ца бахача районе лаьтта агара низ хІанз а къоастабаьбац.

Республикански граждански оборона штабе ТАСС корреспондентага баьча хоамах Грозненски газ чакхйоахача заводе цхьацца йола цехаш, хІаьта иштта, администраце здани кІезиг-дукха йохаяьй. Пен харцарах цхьа саг вийнав.

АВГУСТЕРА ХАОТТАМ

СССР Гидрометцентра хоамах августе юкъера фегара температура 19—24 градус йІайха хила тарлу, из дуккхача шерашка юкъерча лоархІама гаргга я.

Август бетта йоачаш дуккхача шерашкара юкъерча лоархІамах дукхагІа хила тарлу. Республике гІолла юкъера лаьрхІача 63 мм. йоачаш хургья. Цхьабакъда, уж республика территоре тІа гІолла цхьатарра хургьяц. Масала, къулбаседе 35 мм а кхоачаш, хІаьта къулбехьене 107 мм. кхаччалца.

Укх тІеххьарча 50 шера Грознера метереологически рекордаш: эггара лакхагІа фегара температура 40,3 градус йІовхал хиннай, 1948 шера 16 августе. ХІаьта, эггара лохагІа температура 4.8 градус йІовхал 1950 шера 30 августе. Эггара дукхагІа йоачаш 104,8 мм. 1970 шера августе хиннай, хІаьта кІезигагІа 3,3 мм 1972 шера августе хиннай.

А. СЕРДЮКОВА,
Грозный яхача авиаметстанце йоккхагІйола инженер-синоптик.

Грозненски кооперативни техникума дешархой Грознерча Октябрьски консервни заводе практика чакхйоаккхаш ба.

СУРТА ТІА: кхоалагІча курса дешархо Хакиева Марет.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурт.

Редактор **О. Б. ГАДАБОРШЕВ.**

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 АВГУСТ — ШОАТТА

І ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — ЦІагІара академи.
9.05 — Концерт.
9.25 — «Шера ханаш». Август.
10.25 — Мультфильм.
11.00 — Даьй-ноаной ди — шоатта.
12.30 — Концерт.
13.20 — Социализма мехкашка.
13.50 — «Гуш дар-теша хала дар».
14.50 — «Проделки сорванца» яха берашта дола фильм.
16.00 — Мультфильмаш.
16.45 — «Седкъий оазаш» яхача вокальни группа концерт. (Канада).
17.40 — Документальни фильма премьера.
18.20 — «Планета». Дунен халкъашта юкъера программа.
19.20 — Шукшин Василе фильмаши ролаши. «Странные люди» яха художественни фильм. (Духхьашха).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Теникий театра дуне». 2-гІа передача.
22.30 — «Мюзик Саммит». «Музыкальни ринга тІа».

ІІ ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — Юрта сахьат.
9.15 — Лелама кхерамзле.
9.20 — Документальни фильм.
11.00 — «Кердадараш».
11.10 — «Дукхаеза ашараш» яха музыкальни передача.
11.40 — «Импульс». Прямой передача. Телефонаш: 22-93-92, 22-26-68, 22-01-65.
13.10 — «Капитан «Пилигрима» яха художественни фильм. (Субтитращца).
14.40 — Эстонски ССР Гостелерадио. Къонача кулгалхой клуб.
15.10 — Мехка театраша гойт. Далецие вежарий, М. Чарот. «Жениться — не журиться» яха Я. Купала цІерагІча Белорусски Паччахьалкхен академически театра фильм-спектакль.
17.15 — «ГІишлон перестройкей».
17.55 — Гуне иштта оал иллеш.
18.30 — Яйга атлетика. Европа кубок. Англера трансляци. Перерыве (20.00) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Под куполом цирка» яха художественни фильм. 1-рен, 2-гІен сереш. (Премьера).
23.55 — «Лув-кхера: кІира хиннараш».

6 АВГУСТ — КІИРАНДИ

І ПРОГРАММА

8.20 — Ритмически гимнастика.
8.50 — «Спортлото» тираж
9.00 — «Іуррехьа».
10.00 — «Советски Союза гІуллакх ду аз!».
11.00 — «Іуйрийнара почта».
11.30 — «Дунен гонахьа». Альманах.
12.30 — Документальни фильма премьера.
13.20 — Поэзе минсташ.
13.30 — Музыкальни киоск.
14.00 — Киноафиша.
15.00 — Р. Щедрин. «Дама с собачкой» яха балет.
15.30 — «Йийлача наІарий ди». Москва — Хельсинки телетІий.
16.30 — «СелаІад» яха халкъа кхоллама телепрограммай VIII Дунен халкъашта юкъера фестиваль.
17.00 — Юрта сахьат.
18.00 — Дунеи халкъашта юкъера панорама.
18.45 — Мультфильм.
18.55 — «Илли-89».
19.10 — «Страна счастья, или Вдогонку за синей птицей» яха художественни фильм. (Япони). (Духхьашха).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Маьрша лелалва хьо, доктор!».
21.55 — «Теникий театра дуне». 3-гІа передача.
22.40 — Яйга атлетика. Англера передача.
23.00 — Футбольни обозрени.

ІІ ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.20 — «Дом с мезонином» яха художественни фильм.
9.40 — Машиннаькъахочун Денга. «Дистанция». Белорусский эксперимент в действии» яхача документальни фильма премьера.
10.30 — Мультфильмаш.
11.00, 13.00, 17.00 — «Кердадараш».
11.10 — «Земля тревоги нашей» яхача циклерча «МИКРО-ФОН» яхача документальни фильма премьера.
12.00 — «Если вам за...» яха передача.
12.45 — Массанена йола спорт.
13.10 — Мультфильм.
13.20 — Союзни республикай кинопублицистика. «Прибалтика. Перестройка кхоалагІа шу». Латвийски телевидене программа.
15.50 — Телевизионни музыкальни абонемент.
17.10 — Киносерпантин. 1-ра дубль.
19.00 — Яйга атлетика. Европа кубок. Англера передача. Перерыве (20.00) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Маьрша лелалва хьо, доктор!».
21.55 — Киносерпантин. 2-гІа дубль. «Три дня без передышки» яха художественни фильм. (ФРГ).
22.55 — Ер дагадоалл дуненна.
23.10 — Киносерпантин. 3-гІа дубль.

7 АВГУСТ — ОРШОТ

І ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Футбольни обозрени».
9.05 — «Спрут». Ялх серийола телевизионни художественни фильм. 1 сери. (Итали, 1984 шу).
10.04 — БССР музыкальни фольклора концерт.
10.40 — «Теникий театра дуне». 1-ра передача.
15.35 — Концерт.
16.10 — «Гаьнардар — юхердар».
17.25 — «Илли-89».
17.45 — Мультфильм.
18.15 — Концерт.
18.45, 22.40 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Автопортрет». Вайи экономикеи.
19.45 — А. С. Пушкин. «Полтава» яха поэма. Іоеш РСФСР заслуженни артиста С. Шакуровс.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Спрут» яха художественни фильм. 1-ра сери.
22.55 — ВЛКСМ ЦК Пленумера репортаж.
23.40 — «Я вам спою» яха передача.

ІІ ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — Іилма-довзийтара фильм.
9.05 — С. Прокофьев. № 6 йола соната. ДІалокх В. Крайневс.
9.40 — Итальянски мотт.
10.10 — Мультфильмаш.
10.40 — «Вай деной хроника» яха киножурнал.
11.00, 13.00, 23.25 — «Кердадараш».
11.10 — «Четыре танкиста и собака» яха дукха сереш йола телевизионни художественни фильм. 5-гІа сери.
12.00 — Концерт.
12.25 — «Точность приземления» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
12.50 — «Парафраза». ДІалокх П. Лассманна. (Фортепьяно).
13.10 — «Пленники барсового ущелья» яха берашта дола фильм.
14.10 — Телевизионни документальни фильма премьера.
17.05 — НП (нохчий меттала).
17.15 — Телефильм.
17.55 — «СелаІад» журнала оагІонаш» (нохчий меттала).
18.20 — «Деша дувла». Назрановски совхоз-техникум.
18.25 — Мультфильм.
18.35 — Информационно-музыкальни программа.
19.00 — «Змеелов» яха художественни фильм.
20.30 — Спидвей. Дунен чемпионат. ПНР-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Футбол. «Спартак» (Москва) — Къулбехьен Корей сборни.
22.30 — Документальни фильма экран. «Рустам Ибрагимбеков. Рубеж или начало...» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
23.35 — «Іуйрийнара почта». (Юхагойтар).
16.10 — «Гаьнардар — юхердар».

РАДИО

5 АВГУСТ, ШОАТТА

7.15 — 7.30 «Арендаторий гІулакхаши йоакхонаши» (нохчий меттала).
7.30 — 7.45 Хоамаш. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 «Коммуниста позици» (нохчий меттала).
10.40 «Обществои закони» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).
11.00 — 12.00 «Камертон». Кагирхошта йола информационно - музыкальни программа.
13.00 «Сатирически микрофон» (нохчий меттала).
13.20 — 13.30 Бригадни подряд болх беш я (гІалгІай меттала).
15.15 — 15.45 Перестройка практика.
15.45 — 17.00 Концерт.
18.00 — 19.00 Музыкальни почта.

6 АВГУСТ, КІИРАНДИ

7.15 Передачай программа.
7.20 Республикански газетий обзор.
7.30 — 7.40 Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — 9.00 Къоабал дувц шо.
11.20 — 12.00 Машиннаькъахой Ден хетадаь концерт.
15.15 — 15.30 Іодеша са письмо.
16.00 Литературни Нохч-ГІалгІайче.
16.30 Дешархо (нохчий меттала).
16.40 — 17.00 ХІирий ашараш.
18.00 — 19.00 «Иллеца доттагІал долчарна» яха концерт (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гІолла наг-нагахьа тІагулалуш моркхаш а йолаш. малхбоаленгахьара секунде 3—8 метр сиха мух а хьекхаш, фегара температура бийсан 15—20 градуси дийнахьа 28—33 градуси йІовхал а йолаш хила тарлу.

Кхоанеи ломмеи республике гІолла наг-нагахьа моркхаш а йолаш, тайп-тайпарча лостамегІа секунде 3—7 метр сиха мух а хьекхаш, бийсан 18—20 градуси дийнахьа 30—32 градуси йІовхал а йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

САЛОІАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА, 5 АВГУСТ

С. М. Кирова цІерагІа парк. 6.00 «УнахцІено» яха клуб. 7.00 «Энтузиаст» яха футбольни клуб. 9.00 Болх беш я аттракционаш, кемай станци, зооуголок, ловзарий автоматаш, белама цІа. 9.00 Книжкаш дукхадезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дІа-юха хувцар. 12.00 «КІай ладья» яха шахматни клуб. 13.00 — Духови оркестр. 17.00 Халхарий-ловзарий программа. 20.30 Хроникально - документальни фильмаш гойтар.

В. И. Ленина цІерагІа ДК. 17.00 Духови оркестр. 19.30 «Импульс» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цІерагІа ДК. 10.00 Йийлача наІарий ди. Машиннаькъахой вІашагІкхетар. 18.00 «УнахцІено» яха клуб.

С. М. Кирова цІерагІа ДК. 15.00, 17.00, 19.00 Видеотека.

Химикий ДК. 10.00, 20.00 Болх беш я компьютерни ловзарий зал.

Просвещене болхлой цІа. 11.00 «Сакъердаме старташ». 16.00 Филателистий клуб. «Вайна гонахьара Іалам». 16.00 Хорови музыка сайре.

«Красный молот» завода ДК. 11.00, 23.00 Видеосалон. 15.00 «Вай беш» яха клуб.

Пролетбата цІерагІа ДК. 11.00 «Теремок» яха киноклуб. 13.00 «Гименей» яха фирма. 17.00, 19.00, 21.00 Видеосалон. 17.00 Вокально - инструментальни ансамбла концерт. 20.00 Дискосайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00 Фаьлг болча хьоашалгІа. 10.00 Компьютерни ловзарий зал. 12.00 «Іайха хьаде» яха клуб. 13.00 Видеофильмай театр.

М. Горьке цІерагІа клуб. 11.00 Фаьлгийн приключенейн дунен тІа. 12.00 «Сакъердаме бераш» яха игротека.

М. Ю. Лермонтова цІерагІча сквера набережни. 11.00 Филофонистий клуб. Граммзаписей коллекционерий вІашагІкхетар.

КІИРАНДИ, 6 АВГУСТ

С. М. Кирова цІерагІа парк. 6.00 «УнахцІено» яха клуб. 7.00 «Энтузиаст» яха футбольни клуб. 9.00 Болх беш я аттракционаш, кемай станци, зооуголок, ловзарий автоматаш, белама цІа. 9.00 Книжкаш дукхадезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дІа-юха хувцар. 12.00 «КІай ладья» яха шахматни клуб. 13.00 Духови оркестр. 17.00 Халхарий-ловзарий программа. 18.00 Художественни самодеятельноста концерт. 20.30 Хроникально - документальни фильмаш гойтар.

В. И. Ленина цІерагІа ДК. 11.00 «Фаьлгийн приключенейн дунен тІа» яха киноклуб. 19.30 СалаІара сайре.

Н. К. Крупскаяй цІерагІа ДК. 10.00 Футбольни яхьаш. 11.00 Шашкехи шахматехи йола яхьаш. 14.30 «Ахкан сурт дул аз!» яха берий сурта конкурс. 15.00 «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. 19.00 «Синкъерам». 19.00 Дискотека.

С. М. Кирова цІерагІа ДК. 15.00, 17.00, 19.00 Видеотека.

Химикий ДК. 10.00 Компьютерни ловзарий зал. 11.00 «Нийсархо» яха мукъача ден клуб.

Просвещене болхлой ЦІа. 19.00 «Мельпомена» яха театр дукхадезарий клуб.

«Красный молот» завода ДК. 11.00, 23.00 Видеосалон. 13.00 «Космонавт» яха берий кинотеатр. 15.00 Игротека.

Пролетбата цІерагІа ДК. 14.00 «Теремок» яха киноклуб. 15.00 Берий сурта конкурс. 17.00, 19.00, 21.00 Видеосалон. 18.00 «Іилмеи дин» яха лекторий.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00 Компьютерни ловзарий зал. 11.00 «Іайха хьаде» яха клуб. 13.00 Видеофильмай театр. 17.30 «СПИД — дарба дарен профилактикеи проблемаш» яха беседа.

М. Горьке цІерагІа клуб. 10.00 «КІай ладья» яха шахматни клуб.

С. Орджоникидзе цІерагІа стадион. 10.00 Велоспорт. Профсоюзий ДФСО хьалхле.

Н. К. Крупскаяй цІерагІча ДК спортзал. Дзюдо. «Л о к о м о т и в» яхача СДЮСШОР хьалхле.

Хьамсара новкъостий!

Диц ма ле 1990 шера шоашта «СЕРДАЛО» газет ханнахьа яздайта

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Кхоаненга дехкаш тІехьа ца а доахаш «Сердало» газет яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместителя — 22-85-07; бехктонхама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностен транспортен — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22 89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00253. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2392.